CEVRO UNIVERZITA

Aktéři mezinárodních vztahů

Filip Sommer, Ph.D.
Filip.Sommer@cevro.cz

20 | 10 | 2026

Kdo všechno je aktérem MV?

NATO
OTAN
SUMMIT · SOMMET
MADRID
29-30 VI 2022

CLIMATE JUSTICE NOW
GREENPEACE

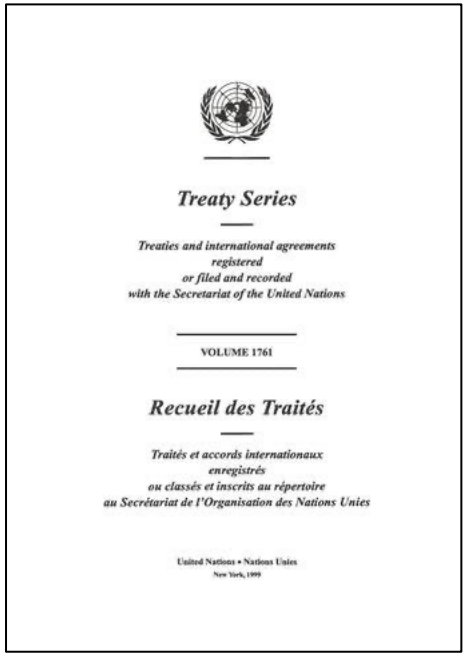

SKOLSTREJK
FÖR
KLIMATET

VIVA
TECHNOLOGY

Aktéři mezinárodních vztahů

- Mezinárodní vztahy se dnes neodehrávají pouze mezi státy, **ale zahrnují široké spektrum aktérů**, kteří se podílejí na formování **globální politiky, bezpečnosti, ekonomiky a norem**. Aktéry chápeme jako subjekty, které mají schopnost ovlivňovat mezinárodní dění, jednají relativně autonomně a vstupují do vztahů s ostatními.
- **a) Suverénní státy**
  - **Základní jednotka mezinárodního systému**.
  - Disponují **územím, obyvatelstvem, vládou a mezinárodním uznáním**.
  - Hrají klíčovou roli v oblasti bezpečnosti, diplomacie, války i obchodu.
  - **Primární aktéři v klasickém realismu**.
- **b) Mezinárodní vládní organizace (IGO)**
  - Vznikají na základě mezinárodních smluv.
  - Členy jsou **státy**, organizace mají **vlastní strukturu, pravomoci, cíle**.
- Příklady:
  - **OSN** – globální bezpečnost a spolupráce
  - **EU** – regionální integrace a legislativa
  - **NATO, WTO, WHO, OBSE, Rada Evropy**

- **c) Nevládní organizace (NGO)**
  - Nestátní subjekty s mezinárodním dosahem, často zaměřené na **lidská práva, rozvoj, životní prostředí**.
  - Např. **Lékaři bez hranic, Amnesty International, Greenpeace**.
  - Hrají významnou roli při tlaku na státy a při **formování veřejného mínění**.

- **d) Nadnárodní korporace (MNC)**
  - Globálně působící podniky, které ovlivňují **ekonomické vztahy, pracovní trhy i regulace**.
  - Příklad: **Apple, Shell, Nestlé, Toyota**.
  - Mají větší ekonomickou moc než mnohé státy.
  - Společnost Apple dosáhla ve fiskálním roce 2025 ročních tržeb přibližně 416 miliard USD.
  - Naproti tomu nominální HDP České republiky se v roce 2025 pohyboval kolem 380 miliard USD.
  - Apple tedy vykázal vyšší roční tržby, než činila hodnota veškeré produkce české ekonomiky za rok.

- **e) Mezinárodní finanční instituce**
  - Subjekty zajišťující **globální ekonomickou stabilitu a rozvoj**.
  - Např. **Mezinárodní měnový fond (MMF)**, **Světová banka**.
  - Mají vliv na **rozpočtové politiky, úvěrové programy a reformy** v rozvojových zemích (*good governance concept*)

- **f) Nelegitimní a nestandardní aktéři**
  - **Teroristické organizace** (Al-Káida, ISIS), **povstalecké skupiny**, **žoldnéřské společnosti**, **organizovaný zločin**.
  - Zpochybňují suverenitu států a **destabilizují mezinárodní bezpečnost**.

Role aktérů v mezinárodních vztazích

Typ aktéra	Příklady činností
Státy	Diplomacie, vyjednávání smluv, účast v OSN, obrana hranic
IGO	Mírové mise, koordinace politik, vynucování pravidel
NGO	Humanitární pomoc, monitoring voleb, advokační kampaně
MNC	Investice, vývoz technologií, tvorba pracovních míst
IFIs	Poskytování úvěrů, monetární dohled, podmíněná pomoc
Nestátní ozbrojení aktéři	Konflikty, terorismus, asymetrické války

Teorie	Hlavní aktér	Důraz na…
Realismus	Státy	Moc, bezpečnost, anarchie
Liberalismus	Státy + IGO	Spolupráci, instituce, právo
Konstruktivismus	Jakýkoli aktér	Identitu, normy, diskurz
Globalismus	Nestátní aktéři	Síťové propojení, vliv ekonomiky a médií

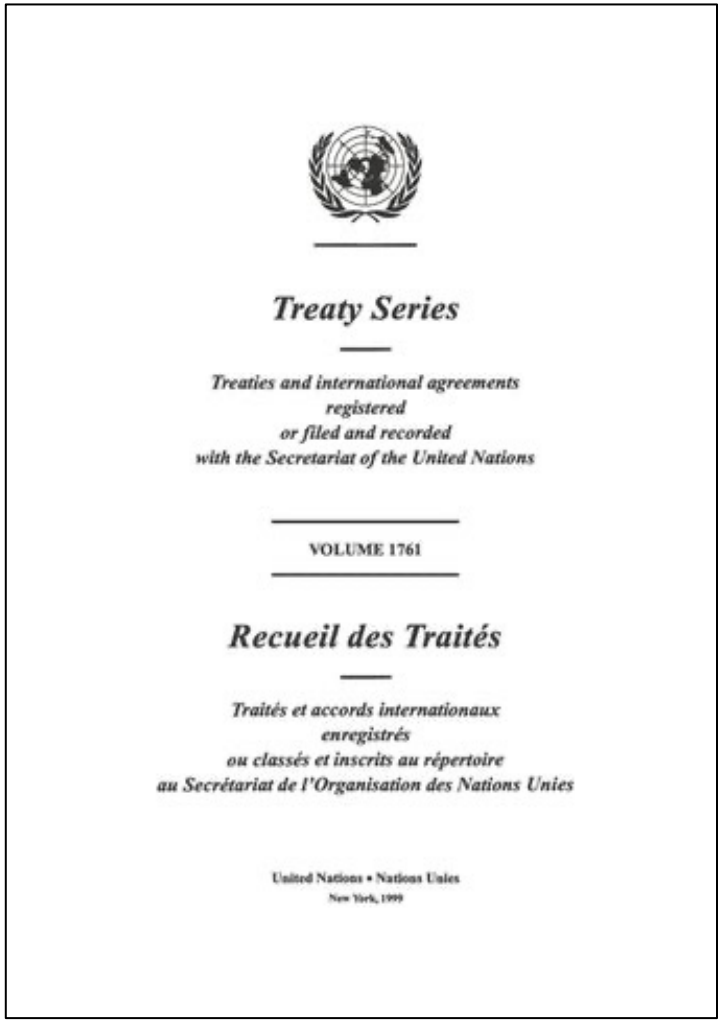
- Mezinárodní vztahy jsou dnes **multiaktorový systém**, kde se vedle států uplatňují i organizace, korporace, NGO, či nestandardní subjekty. Každý z aktérů **přináší specifický vliv, legitimitu a nástroje**, a jejich **interakce formují dnešní světový řád**. Výzvou zůstává koordinace a řízení této komplexity v době globalizace a nových bezpečnostních hrozeb.

Stát a jeho definice

- Atribuční přístup – jaké má stát atributy?
- **Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států (1933):**
  - vymezené území
  - stálé obyvatelstvo
  - státní autorita, která zajišťuje výkon nezbytných funkcí
  - mezinárodní uznání

- Základní přístupy ke studiu státu:
  - **developmentalismus** (vývojová teorie státu)
  - **funkcionalismus** (funkční teorie státu)

Treaty Series

Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations

VOLUME 1761

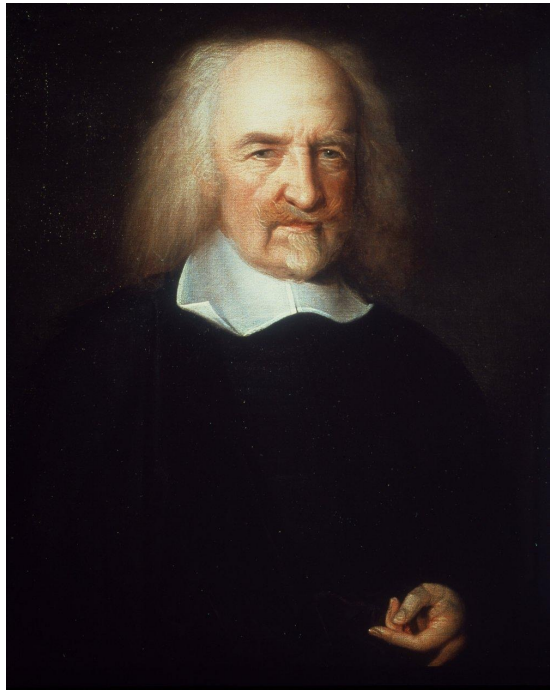
Recueil des Traités

Traités et accords internationaux enregistrés ou classés et inscrits au répertoire au Secrétariat de l'Organisation des Nations Unies

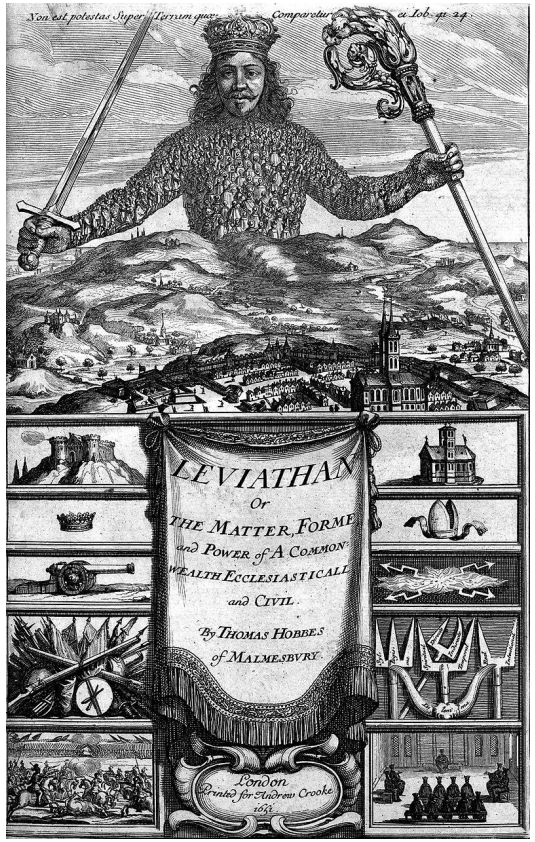
United Nations • Nations Unies

New York, 1999

- Stát je politická organizace společnosti na určitém území.
- **Thomas Hobbes (1588–1679)**
  - ***Autor díla Leviathan (1651).***
  - **Přirozený stav:** bez společné autority existuje neustálá nejistota a hrozba konfliktu – „válka všech proti všem“.
  - **Společenská smlouva:** jednotlivci mezi sebou uzavírají dohodu a ustanovují suveréna, který zajišťuje bezpečnost.
  - *Suverén soustřeďuje rozhodující zákonodárnou, výkonnou a soudní autoritu. Nepodléhá běžnému odvolání ze strany poddaných a jeho moc nemá být rozdělena mezi soupeřící centra.*
  - Suverén soustřeďuje nejvyšší politickou moc; její rozdělení ohrožuje stabilitu státu.
  - **Význam pro MV:** analogie mezi přirozeným stavem a anarchií mezinárodního systému.

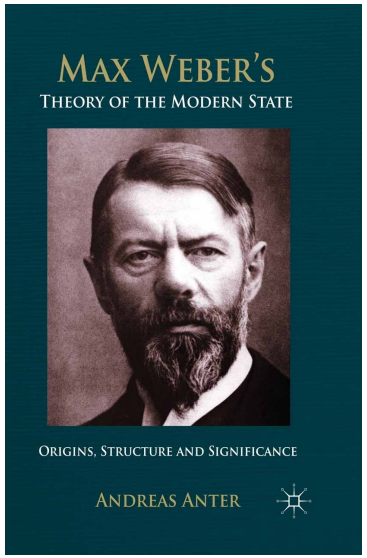

- ***Pokud podle Hobbese potřebují jednotlivci silného vládce, aby mezi nimi existoval mír, potřebují státy světovou vládu, aby mezi nimi neprobíhaly války?***

- **Max Weber (1864–1920)**
  - Autor klasické definice státu z přednášky Politika jako povolání (1919).
  - Stát je lidské společenství, které si na určitém území úspěšně nárokuje monopol legitimního fyzického násilí.
  - Stát nemusí násilí neustále používat, ale musí být schopen jeho použití legitimně kontrolovat a vynucovat pravidla.
  - **Rozlišuje tři typy legitimní autority: tradiční, charismatickou a legálně-racionální.**
  - Význam pro MV: státnost, suverenita, nestátní ozbrojení aktéři a fragmentace státní autority.

Podle Webera je stát lidským společenstvím, které si na určitém území úspěšně nárokuje monopol legitimního fyzického násilí.

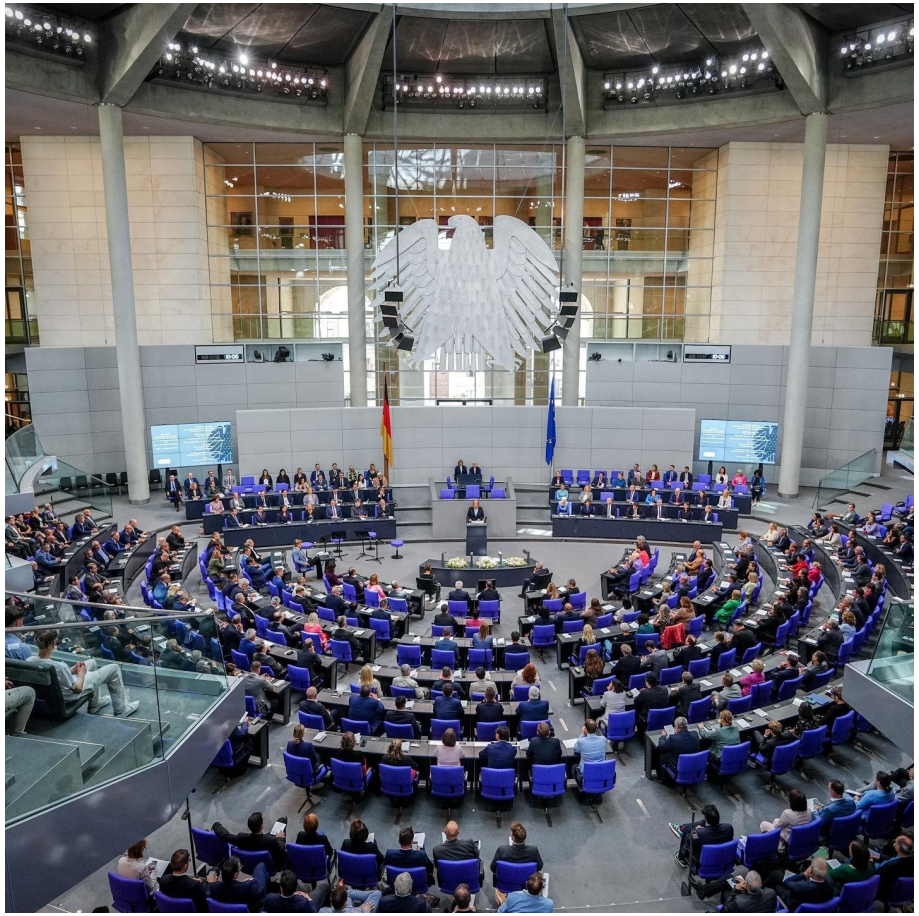
- **Tato definice obsahuje čtyři důležité prvky:**
- **Území:** Stát vykonává svou autoritu v určitém geografickém prostoru.
- **Monopol:** Stát si nárokuje výlučné oprávnění určovat, kdo smí legitimně používat fyzickou sílu.
- **Legitimita:** Použití síly musí být vnímáno jako oprávněné, nikoli pouze jako projev hrubé moci.
- **Úspěšný nárok:** Nestačí monopol pouze vyhlásit. Stát musí být schopen svůj nárok v relevantní míře prosadit.
- ***de iure suverenita x de facto kontrola***
- ***Napadá vás nějaký příklad?***

- ***Pokud stát ztratí monopol na legitimní násilí na části svého území, přestává být státem?***

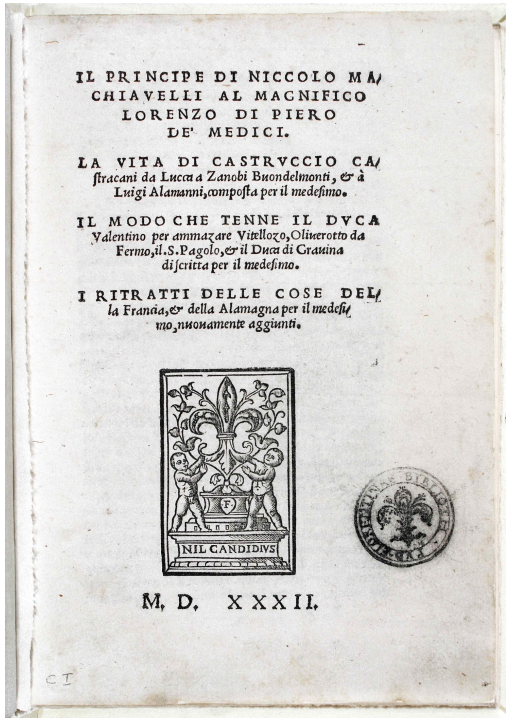

MARCH

Niccolò Machiavelli (1469–1527)

- Jeden z předchůdců moderního politického realismu.
- Politiku chápe jako oblast mocenského soupeření, strategického jednání a prosazování zájmů.
- Zásadním úkolem vládce je získat, udržet a stabilizovat politickou moc.
- Stabilita státu vyžaduje efektivní politické vedení, zákony a vlastní vojenskou sílu.
- Vladař (1513) – praktické rady, jak získat a udržet moc v nejistém politickém prostředí.
- Význam pro MV: mocenská politika, národní zájmy, vojenská síla a pragmatická diplomacie.
- **realpolitik x hodnotově orientovaná zahraniční politika**

IL PRINCIPE DI NICCOLO MA/
CHIAVELLI AL MAGNIFICO
LORENZO DI PIERO
DE' MEDICI.

LA VITA DI CASTRVCCIO CA/
stracani da Lucca a Zanobi Buondelmonti, & à
Luigi Alamanni, composta per il medesimo.

IL MODO CHE TENNE IL DVCA
Valentino per ammazare Vitellozo, Oliverotto da
Fermo, il S. Pagolo, & il Duca di Gravina
discritta per il medesimo.

I RITRATTI DELLE COSE DEL/
la Franza, & della Alamagna per il medesi/
mo, nuouamente aggiunti.

NIL CANDIDIVS

M. D. XXXII.

- ***Měl by stát spolupracovat s autoritářským režimem, pokud mu to přináší významné bezpečnostní nebo ekonomické výhody?***

Etnický nacionalismus

- Základem je **etnický původ, jazyk, kultura, náboženství a společné dějiny**.
- Národ je chápán jako **společenství pokrevních, kulturních a historických vazeb**.
- Členem národa se člověk **rodí** – nelze se jím plně stát přistěhováním či přijetím hodnot.
- Typicky se vyskytuje ve **východní a střední Evropě** (např. Srbsko, Maďarsko, Slovensko v 19.–20. století).
- Může mít **vylučující charakter** – vymezuje se vůči „jiným“.

- ➡️ *Příklad:* „Kdo se narodil jako Čech a mluví česky, je součástí českého národa.“

Občanský nacionalismus

- Základem je **občanství, sdílené hodnoty, politická loajalita a účast na životě státu**.
- Národ je chápán jako **společenství občanů, kteří sdílejí stejné zákony, práva a povinnosti**.
- Členem národa se člověk **může stát přijetím občanství** a hodnot dané země.
- Typicky se rozvinul v **západní Evropě** (např. Francie, USA).
- Má spíše **inkluzivní charakter** – otevřený vůči novým občanům bez ohledu na původ.

- ➡️ *Příklad:* „Každý, kdo přijme francouzské zákony a hodnoty republiky, je Francouz.“

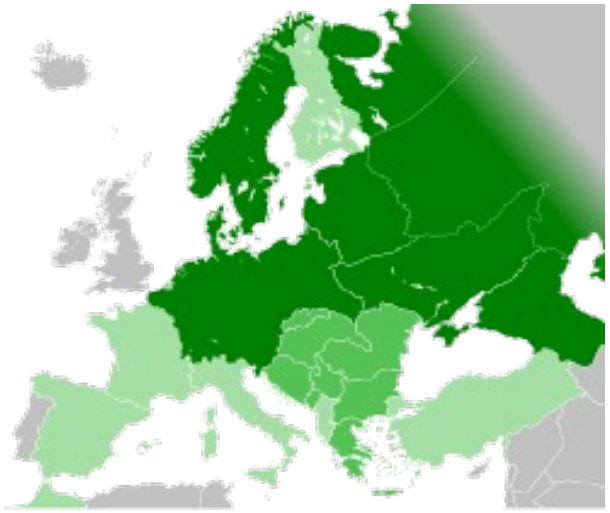
Kritérium	**Etnický nacionalismus**	**Občanský nacionalismus**
Základ příslušnosti	Původ, kultura, jazyk, náboženství	Občanství, sdílené hodnoty
Původ členství	Dán narozením	Získán volbou / přijetím
Charakter	Vylučující, dědičný	Inkluzivní, otevřený
Typický region	Východní a střední Evropa	Západní Evropa, Severní Amerika
Příklad	Srbsko, Slovensko	Francie, USA

Teorie státu

- **Organická teorie státu**
- **Friedrich Ratzel** – stát je **biologický organismus**.
  - Vlastnosti státu jsou kombinací charakteru **národa (Volk)** a **území (Boden)**,

  tedy spojením **sociálních a fyzicko-geografických** charakteristik.
  - Základem je **sociální darwinismus** a **geografický determinismus**.
  - Platí zde **zákony prostorového růstu státu** → **neustálá konkurence se sousedy** o geograficky cenná území
    (organismy bojují o přežití, státy o životní prostor) → **teorie životního prostoru (Lebensraum)**.

- **Rudolf Kjellén**
  - Stát je **smyslově racionální bytost**, **organismus vyššího řádu** („tělem“ je území, „duší“ je obyvatelstvo).
  - Má **zvláštní druh rozumu a vůli k moci**.
  - Vede **trvalý boj o svou existenci**.
  - Státy podléhají **biologickým procesům** (růstu, stárnutí, nemocem).
  - Vztahy mezi státy se řídí **zákony přírodního výběru**, konflikty jsou **nevyhnutelné**.

RUDOLF KJELLÉN

- **Pět „živých orgánů“ státu:**
  1. **Geopolitika** – fyzický základ
  2. **Demopolitika** – obyvatelstvo
  3. **Oekopolitika** – hospodářství
  4. **Soziopolitika** – sociální a kulturní systém
  5. **Kratopolitika** – vláda

- **Teorie modernizace – Karl W. Deutsch**
  - přechod od **zemědělství** k **výměnnému obchodu**
  - vznik a rozvoj **jádrových oblastí** (koncentrace obyvatelstva)
  - vznik a rozvoj **měst**
  - vznik a rozvoj **základních komunikačních sítí**, **koncentrace kapitálu**
  - rozvoj **individuálního vědomí** a **skupinových zájmů**
  - **probuzení (rozvoj) etnického vědomí** (etnické příslušnosti)
  - propojení **etnického vědomí** s **politickou aktivitou a odpovědností**

- **Marxistické teorie**
  - stát je **ovládán kapitalisty**, jeho funkcí je **chránit a rozvíjet jejich kapitál** a celý systém prostřednictvím **síly a vyjednávání**

- **Feministické teorie**
  - stát jako **systém sociálních struktur a praktik**, který **zvýhodňuje některé** a **znevýhodňuje jiné**
  - **patriarchát**

Pozice síly státu

- **Rozsah státu** – okruh státních funkcí a aktivit.
- **Státní kapacita** – schopnost **efektivně a transparentně vykonávat moc**, **omezovat korupci** a **vynucovat právo**.
- Existuje **rozpor mezi liberalismem** (sociální stát) a **centralismem** (totalitní stát).
- Podle **libertariánů** by měl stát udržovat pouze **tři základní funkce/složky**:
  → **policii, armádu a soudy**.
- Stát je často **slabý tam, kde by měl být silný:** vynucování práva, zajištění bezpečnosti a rovnosti občanů i podniků

- a **silný tam, kde by měl být slabý:** politická organizace ekonomického a sociálního života – **byrokracie, státní správa, regulace života, kontrola médií**

Funkce státu

- **a) Právní status**
  - právní jistota
  - právo na ochranu bez diskriminace
  - ochrana základních práv a svobod
  - ochrana veřejného pořádku
  - zajištění rovného přístupu k informacím
- **b) Fungování hospodářského a sociálního řádu**
  - makroekonomická politika (tj. kontrola měny, daní, cel apod.)
  - poskytování základních sociálních služeb
  - zajištění **rovných podmínek a pravidel hospodářské soutěže** a jejich **dohled**
- **c) Kulturní rozvoj**
  - **vzdělávání a výchova**
- **d) Zajištění vnějších vztahů**
  - **zahraniční politika a spolupráce**
  - **obrana**

Geopolitické kódy

- **Způsob, jakým se stát orientuje vůči okolnímu světu**

Pět hlavních úvah, které definují **geopolitický kód** dané země:

1. Kdo jsou naši současní a potenciální spojenci?

2. Kdo jsou naši současní a potenciální nepřátelé?

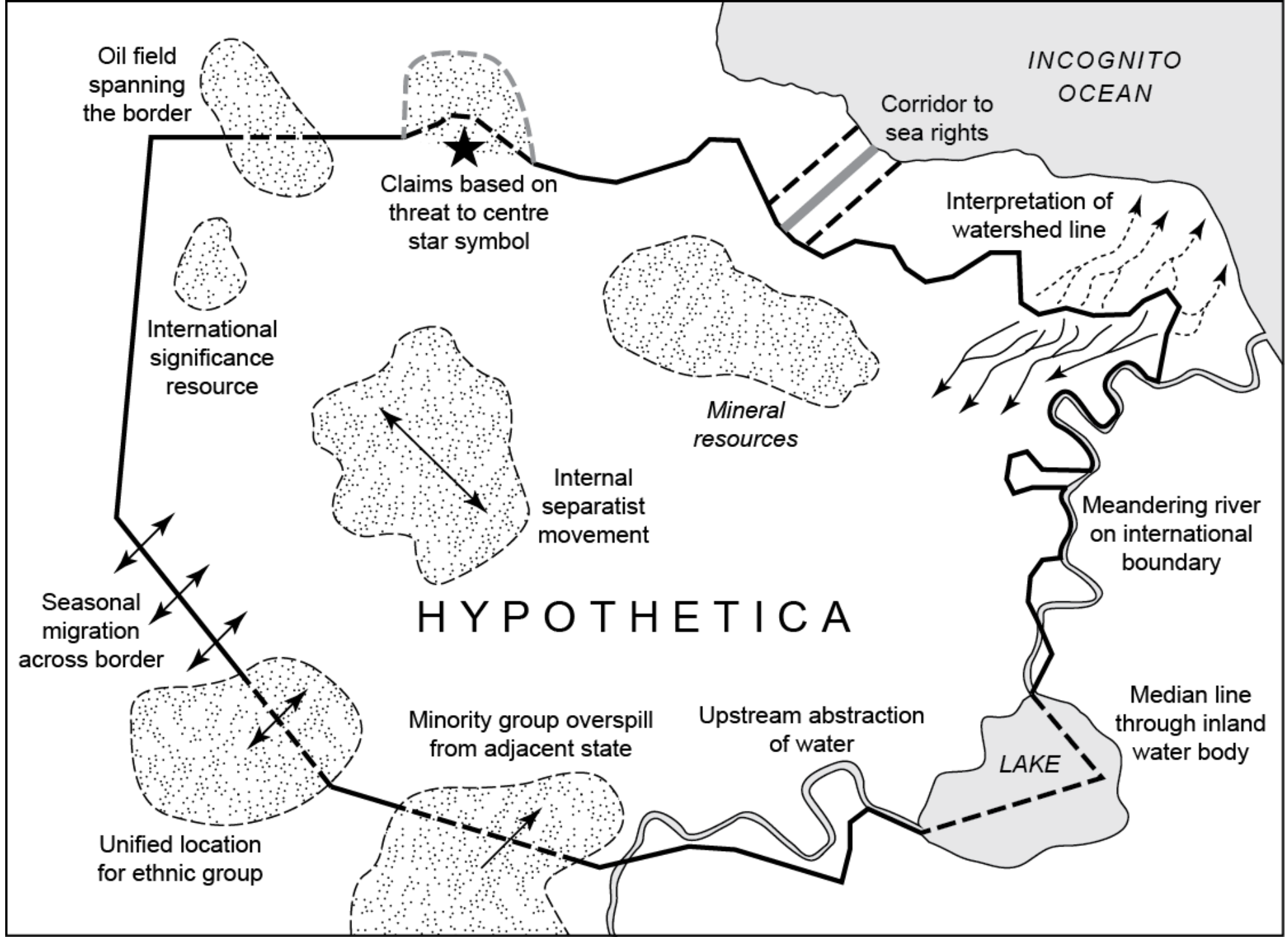
3. Jak můžeme udržet naše spojence a podporovat potenciální spojence?

4. Jak můžeme čelit našim současným nepřátelům a nově vznikajícím hrozbám?

5. Jak tyto čtyři předchozí úvahy ospravedlníme vůči vlastní veřejnosti a mezinárodnímu společenství?

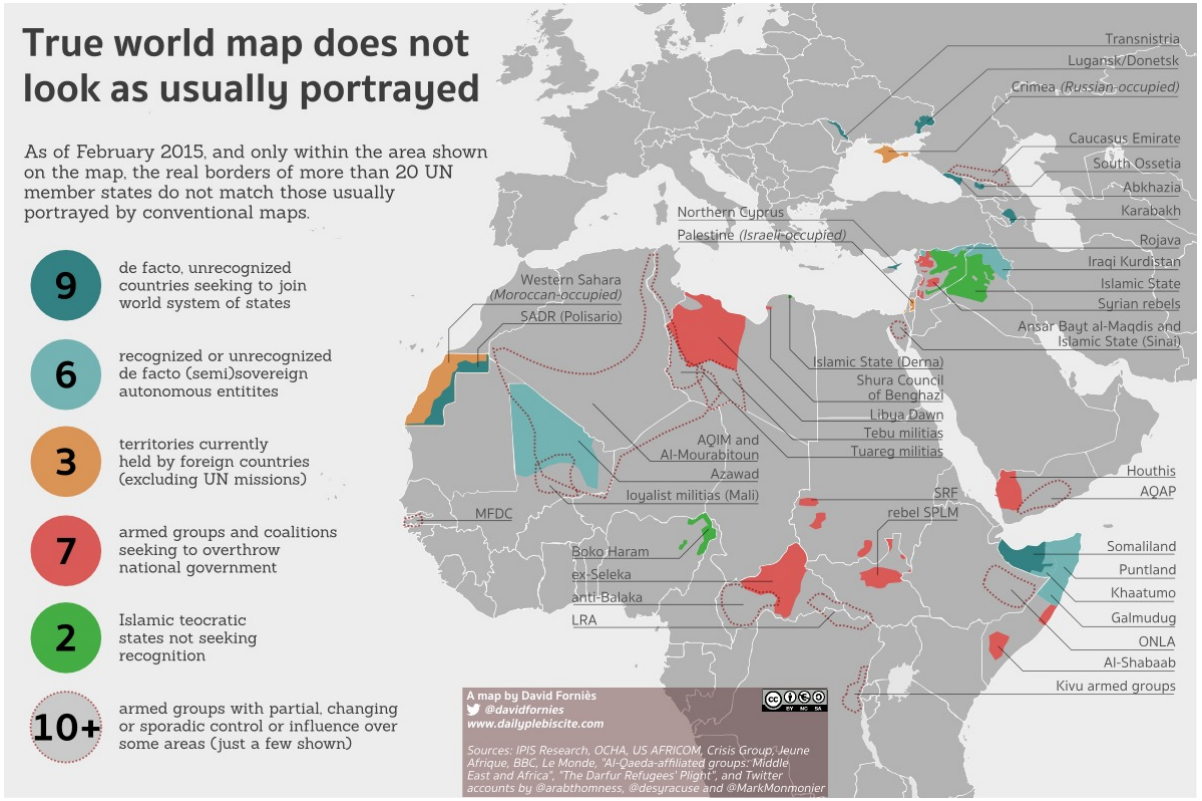
- *(Taylor a Flint, 2000, s. 62; Flint, 2016, s. 52)*

Oil field spanning the border
Claims based on threat to centre star symbol
INCOGNITO OCEAN
Corridor to sea rights
Interpretation of watershed line
International significance resource
Mineral resources
Internal separatist movement
Meandering river on international boundary
HYPOTHETICA
Seasonal migration across border
Median line through inland water body
Minority group overspill from adjacent state
Upstream abstraction of water
LAKE
Unified location for ethnic group

De facto státy

- **Politická jednotka**, která má **stálé obyvatelstvo**, **politické zastoupení** se schopností **vykonávat svrchovanou zákonodárnou, výkonnou a soudní moc** na svém území,
- Usiluje o **nezávislost po dobu alespoň dvou let**, ale **postrádá širší mezinárodní uznání** – tedy **vnější suverenitu**.
- **Pozadí vzniku:**
  - kolaps státu
  - národní separatismus
  - neúplná dekolonizace
  - důsledky studené války

- **Podle těchto kritérií:**
  - Abcházie
  - Jižní Osetie
  - Arcach (Náhorní Karabach)
  - Podněstří (Transnistrie)
  - Doněcká a Luhanská lidová republika
  - Severní Kypr

- **V širší skupině:**
  - Tchaj-wan
  - Palestina
  - Kosovo
  - Západní Sahara

- **Exklávy:**
  - Nachičevan
  - Ceuta a Melilla
  - Kaliningrad
  - Dubrovnicko-neretvanská oblast
  - Pásmo Gazy
  - Francouzská zámořská území (Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Mayotte, Réunion)

- Několik mini-území v Evropě:
  - nizozemsko-belgické dvojměsto Baarle-Hertog
  - německá obec Büsingen am Hochrhein

- hranice mezi Indií a Bangladéšem

Countries/states with limited recognition

U.N. member not recognized by at least 1 U.N. member

China

S. Korea

N. Korea

Cyprus

Israel

Armenia

U.N. observer not recognized by at least 1 U.N. member

Palestine

SMOM

U.N. agency state not recognized by at least 1 U.N. member

Kosovo

Niue

Cook Islands

Non U.N. member recognized by at least 1 U.N. member

Sahrawi

Taiwan

N. Cyprus

South Ossetia

Abkhazia

Non U.N. member recognized by at least 1 non U.N. member

Liberland

Transnistria

Somaliland

Non U.N. member recognized by no other state

Wa

Sealand

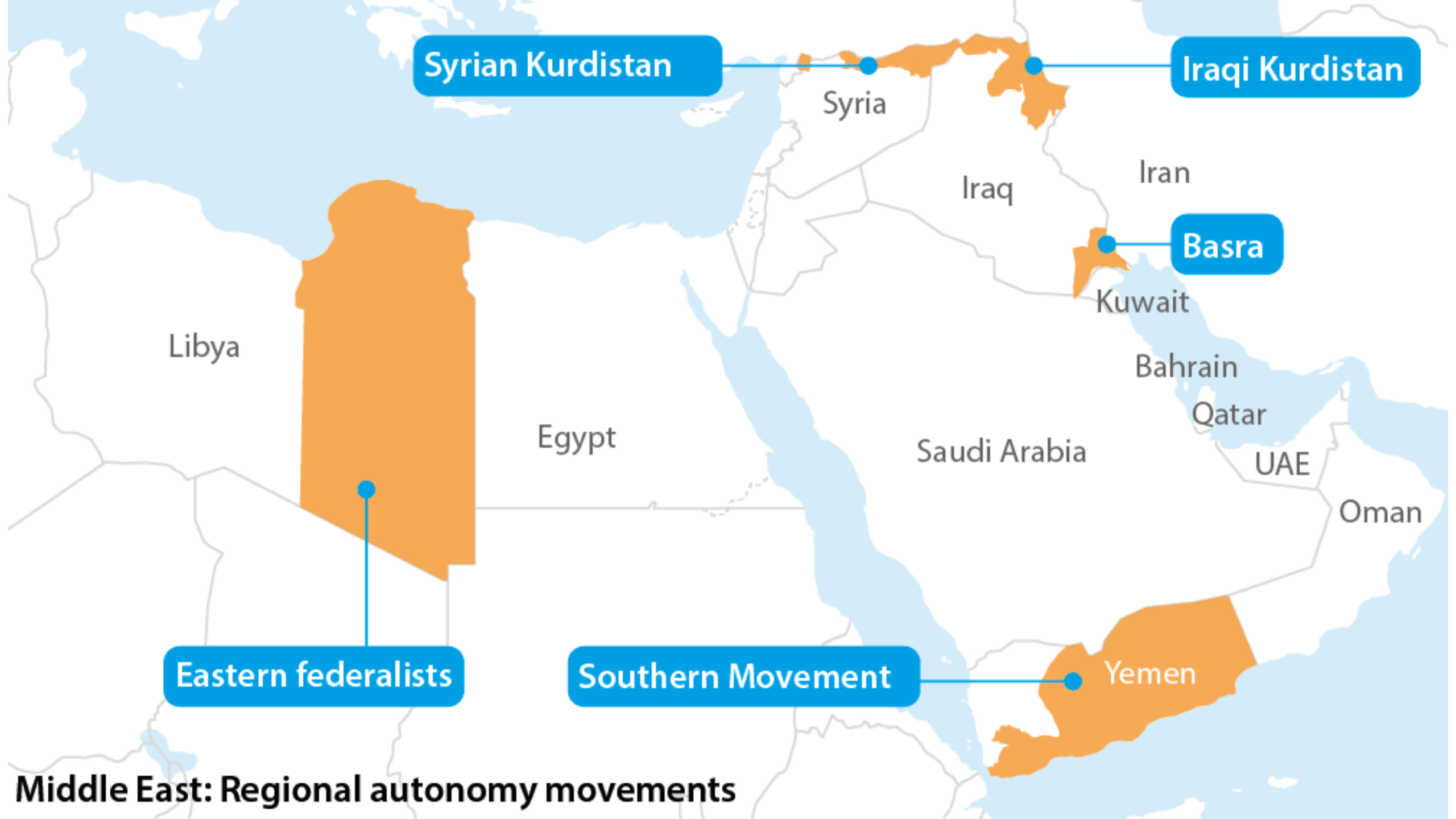

Taliban Afghan

- **Fungování:**
  - existence **patronského / mateřského státu**
  - **politická (uznávací)** a **finanční podpora**
  - **Rusko** jako ukázkový příklad
  - existence a podpora **diaspory**
  - fungování na **periferii neformální ekonomiky** – tzv. **„šedá zóna“**
  - využívání **globalizovaných sítí** – **blokace oficiálního mezinárodního obchodu**

BELARUS
POLAND
RUSSIA
★Kiev
SLVK.
UKRAINE
KAZAKHSTAN
HUNG.
MOLDOVA
Transnistria
ROMANIA
Abkhazia
South Ossetia
Nagorno-Karabakh
Crimea
Caspian Sea
BULGARIA
Black Sea
GEORGIA
AZERBAIJAN
ARMENIA
GREECE
TURKEY
0 200
MILES
IRAN

Middle East: Regional autonomy movements

True world map does not look as usually portrayed

As of February 2015, and only within the area shown on the map, the real borders of more than 20 UN member states do not match those usually portrayed by conventional maps.

9 de facto, unrecognized countries seeking to join world system of states

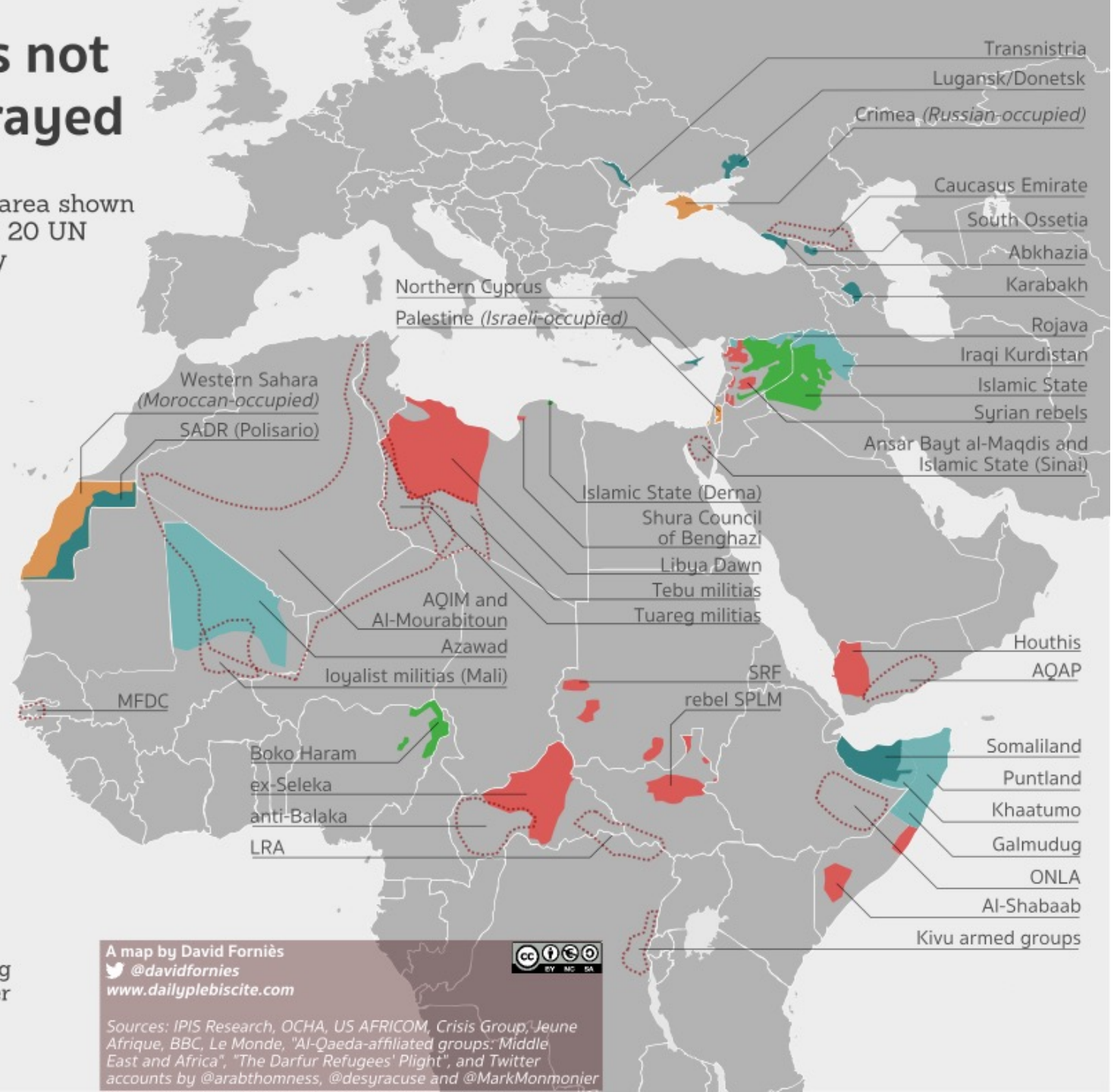
6 recognized or unrecognized de facto (semi)sovereign autonomous entitites

3 territories currently held by foreign countries (excluding UN missions)

7 armed groups and coalitions seeking to overthrow national government

2 Islamic teocratic states not seeking recognition

10+ armed groups with partial, changing or sporadic control or influence over some areas (just a few shown)

A map by David Forniès
@davidfornies
www.dailyplebiscite.com

CC BY NC SA

Sources: IPIS Research, OCHA, US AFRICOM, Crisis Group, Jeune Afrique, BBC, Le Monde, "Al-Qaeda-affiliated groups: Middle East and Africa", "The Darfur Refugees' Plight", and Twitter accounts by @arabthomness, @desyracuse and @MarkMonmonier

Koncept „failed state“

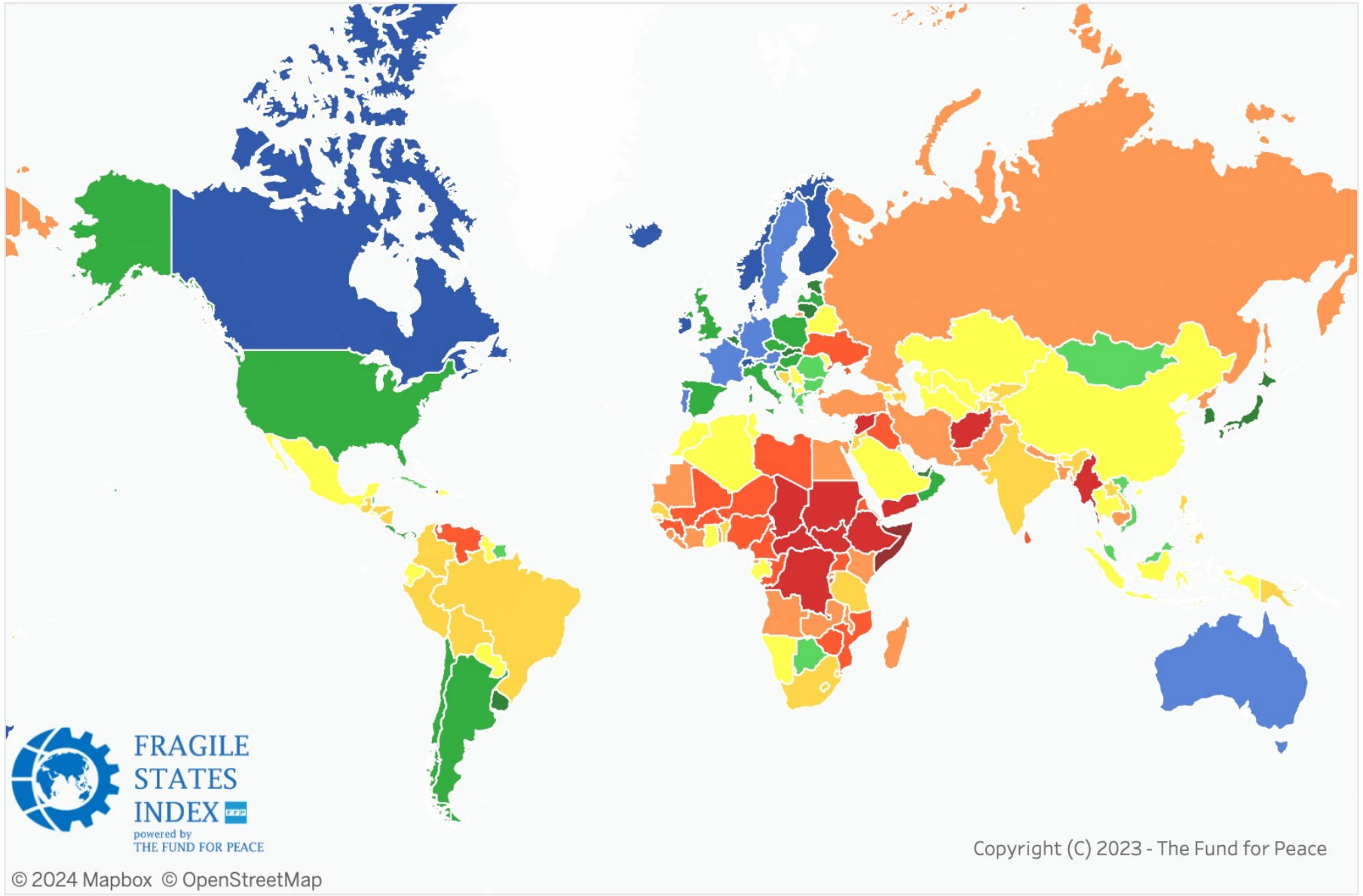

- Podle **„weberiánského“ pojetí státu** – ztráta **monopolu na legitimní užití síly** na vlastním území.
- **Atributy:**
  - ztráta **fyzické kontroly** nad celým nebo částí území
  - ztráta **legitimity moci** a **schopnosti vládnout**
  - ztráta **schopnosti poskytovat veřejné služby** (tuto úlohu může převzít jiný aktér)
  - ztráta **schopnosti působit v mezinárodním politickém systému**

- **Příčiny:**
  - **etnické nebo jiné meziskupinové konflikty** (Rwanda, Libanon, bývalá Jugoslávie)
  - **partyzánské konflikty, kořistnické války** – ztráta kontroly nad klíčovými ekonomickými zdroji (Kolumbie, DR Kongo)
  - **nepotismus, korupce, klientelismus** – uzurpace moci uzavřenou skupinou (republiky Střední Asie, Střední Amerika)
  - **přechod od autoritářských režimů, kolaps demokracie, vojenské převraty** – rozpad moci (bývalé komunistické státy, Mali, Jemen)

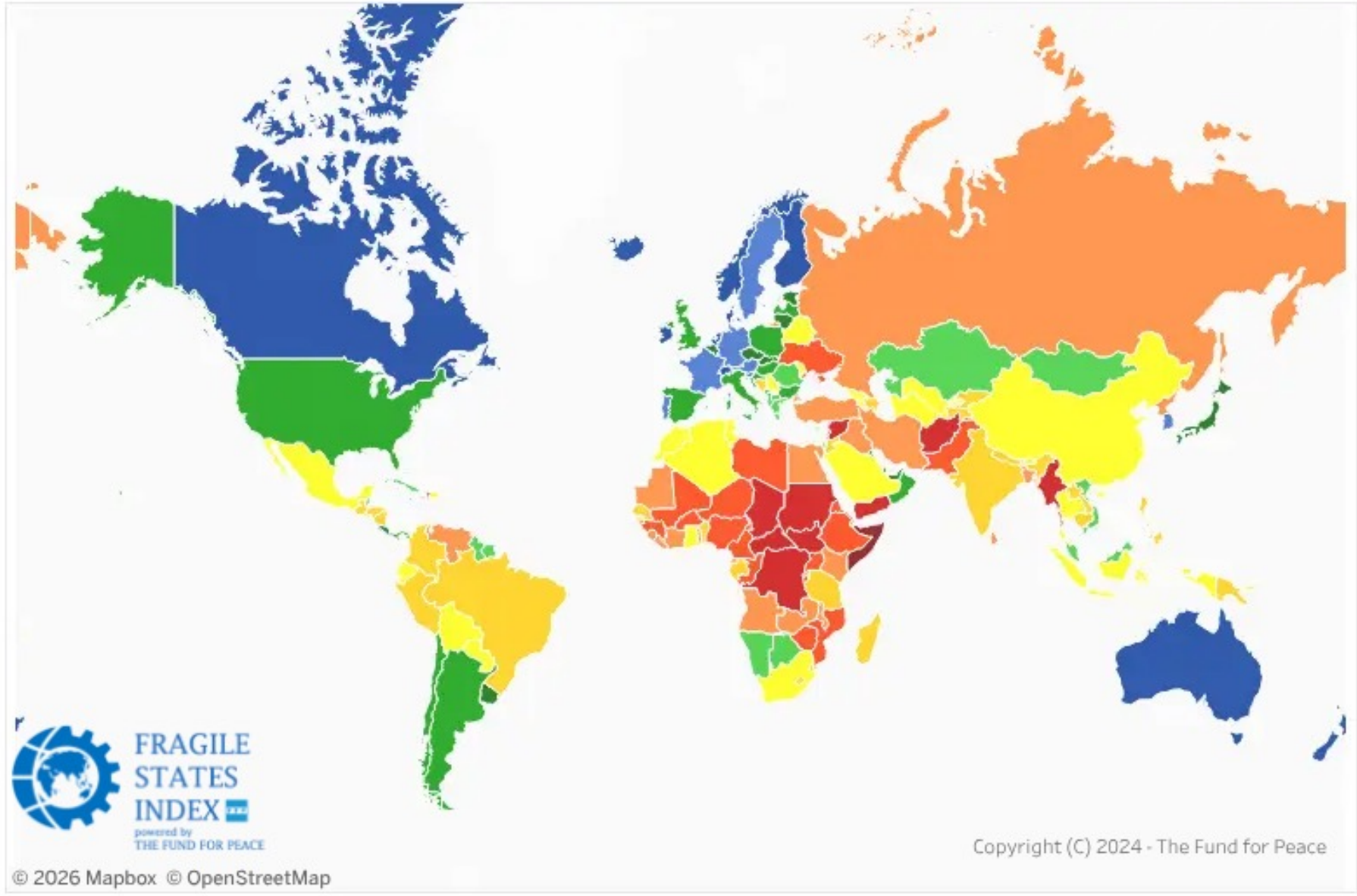
Měření Fragile state index

- **Sociální ukazatele:**
  - **demografický tlak**, **uprchlíci** nebo **vnitřně vysídlené osoby (IDPs)**
  - **skupinové násilí**
  - **emise obyvatelstva (emigrace, „brain drain“)**
- **Ekonomické ukazatele:**
  - **úroveň ekonomického rozvoje**
  - **chudoba**
- **Politické ukazatele:**
  - **legitimita vlády**
  - **korupce**
  - **zajištění veřejných služeb**
  - **respekt k lidským právům**
  - **dodržování zákonů**
  - **bezpečnost**
  - **rozdrobenost politických elit**
  - **vnější vojenské intervence**
- Fragile States Index

Sustainable Stable Warning Alert

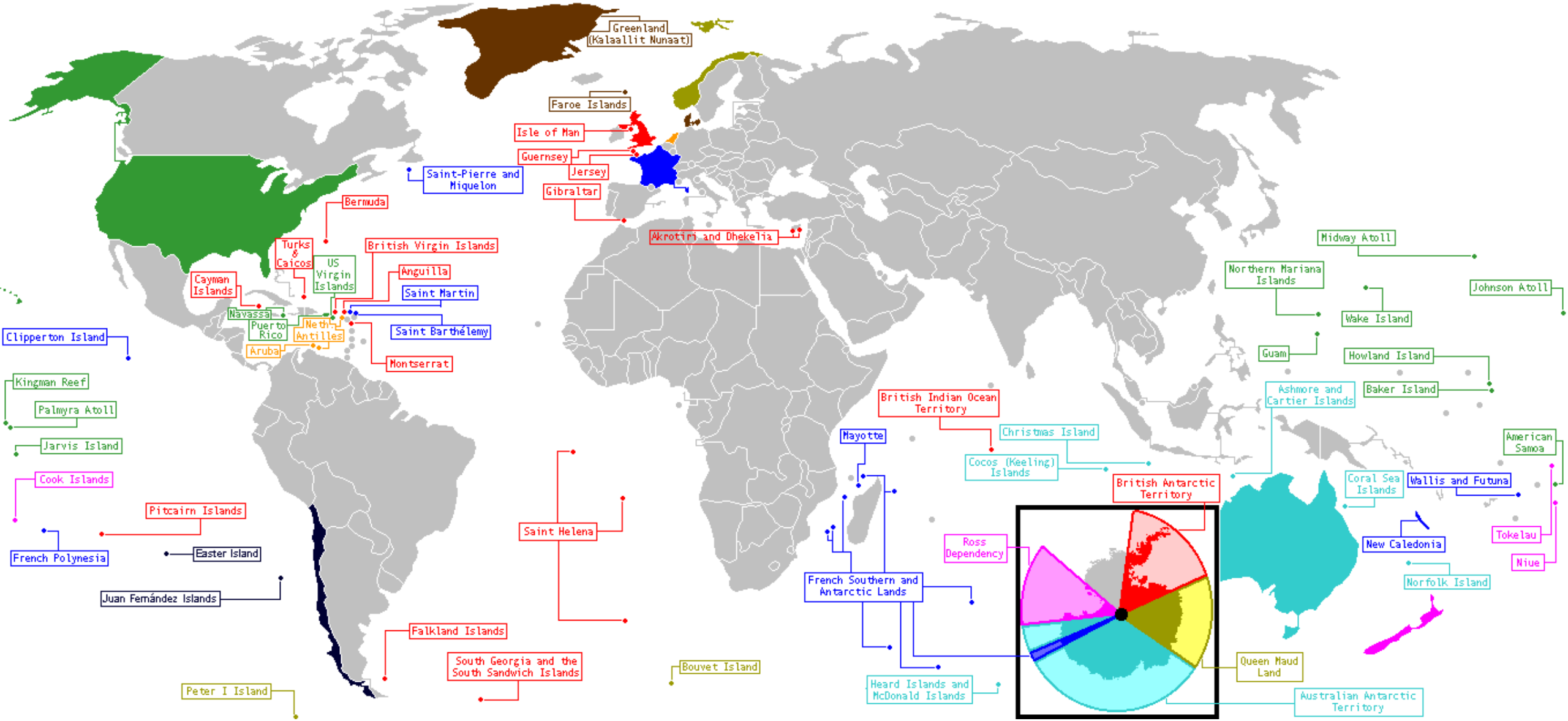
0.0 120.0

Sustainable Stable Warning

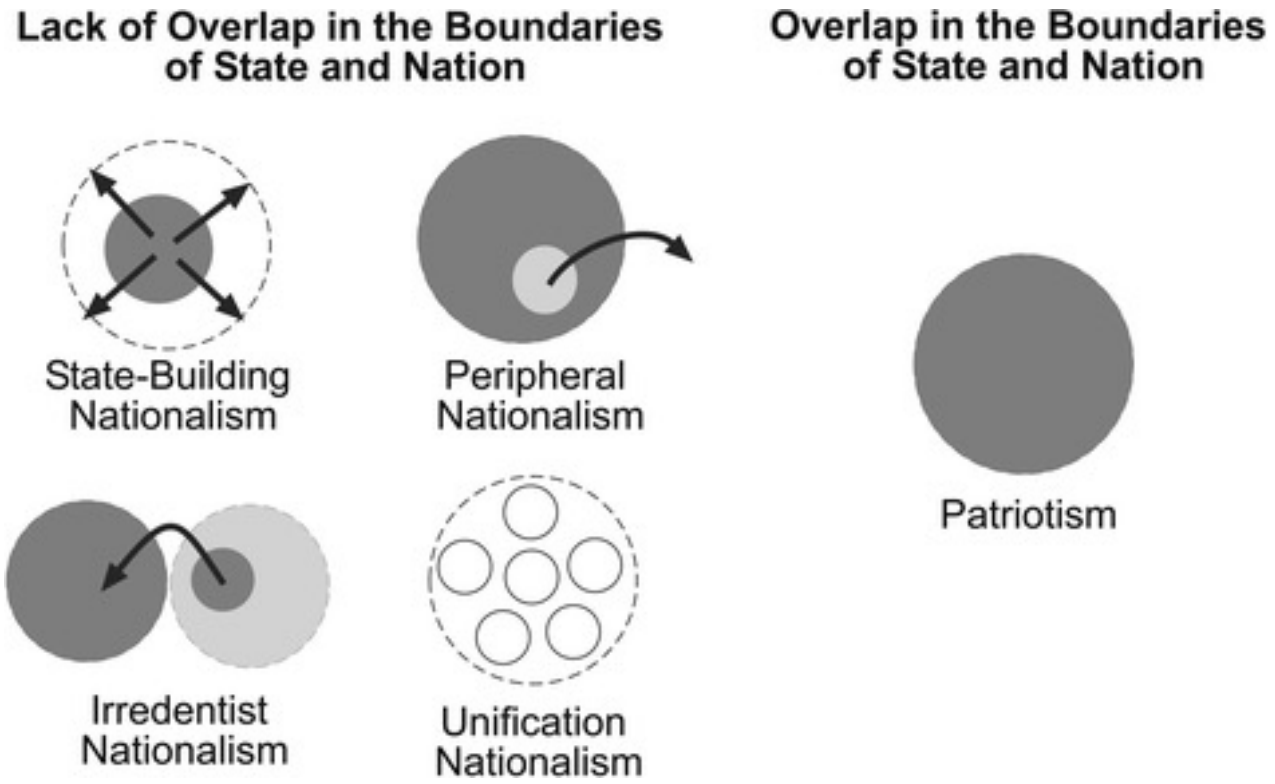
0.0 120.0

View on Tableau Public Share

Greenland
(Kalaallit Nunaat)
Faroe Islands
Isle of Man
Guernsey
Jersey
Saint-Pierre and Miquelon
Gibraltar
Bermuda
Akrotiri and Dhekelia
Turks & Caicos
US Virgin Islands
British Virgin Islands
Anguilla
Cayman Islands
Saint Martin
Navassa
Puerto Rico
Neth. Antilles
Saint Barthélemy
Aruba
Montserrat
Clipperton Island
Kingman Reef
Palmyra Atoll
Jarvis Island
Cook Islands
Pitcairn Islands
French Polynesia
Easter Island
Juan Fernández Islands
Saint Helena
Falkland Islands
South Georgia and the South Sandwich Islands
Peter I Island
Bouvet Island
Midway Atoll
Northern Mariana Islands
Johnson Atoll
Wake Island
Guam
Howland Island
Baker Island
Ashmore and Cartier Islands
British Indian Ocean Territory
Mayotte
Christmas Island
Cocos (Keeling) Islands
American Samoa
Coral Sea Islands
Wallis and Futuna
British Antarctic Territory
Ross Dependency
Tokelau
New Caledonia
Niue
Norfolk Island
French Southern and Antarctic Lands
Queen Maud Land
Heard Islands and McDonald Islands
Australian Antarctic Territory

Jak vznikaly státy?

- Dopad na to, jak stát funguje dnes
  - Federalismus (Německo)
  - Separatismus (africké státy, Blízký východ)
- Dopad na sporná území
  - Separatismus
  - Irredentismus
  - Místní nacionalismus

Vznik států

- **NÁBOŽENSTVÍ**
  Stát vznikl kvůli Bohu nebo vládci božského původu – např. starověký Egypt.
- **PATRIARCHÁT**
  Vyvolená šlechta; stát vznikl z rodiny.
- **TEORIE MOCI**
  Nejsilnější vítězí; lidé byli vždy předurčeni být ovládáni.
- **SMLOUVNÍ TEORIE**
  Lidé se zorganizovali, dohodli a založili stát. Stát jako společenská smlouva.

1. fáze – národně osvobozenecké hnutí

- **Vestfálský mír 1648**
  - uznání individuálního vyznání a **nadřazenosti světské moci**
  - rozvoj byrokracie a represivního aparátu → podmínky pro **centralizaci** a vznik (moderních) států
  - **hospodářský rozvoj** (průmyslová revoluce, urbanizace) → centralizace, vznik byrokracie → **integrace do států**
  - **teritorializace** – proces utváření území vymezováním hranic, zaváděním a udržováním kontroly

- **První moderní stát: USA – 1776**
  - příklad, zdroj moderních států
- **„Národně osvobozenecký“ boj v Latinské Americe (1810–1828)**
- Simón Bolívar, Juan San Martín → vznik 17 republik
- **19. století v Evropě**
- důsledek napoleonských válek: rozdělení Nizozemska (1814) a Belgie (1830)
- národně osvobozenecký boj: Řecko (1830), Rumunsko (1877), Srbsko (1878), Bulharsko (balkánské války)
- **integrace:** Itálie (1861), Německo (1871)

2. fáze – rozpad evropských impérií a versailleský systém

- Začátek rozpadu Britského impéria (několik etap):
  - Kanada (1867) – počátek Commonwealthu; Austrálie (1901), Nový Zéland (1907), Jižní Afrika (1910), Irsko (1921)

- Světová válka a versailleský systém
  - rozpad Rakouska-Uherska (3–4 státy – znovusjednocení Polska)
  - sjednocení „Jugoslávie“
  - Finsko (1917) a pobaltské státy
  - nucená integrace Ruska/SSSR (1922), také Mongolsko

- Rozpad Osmanské říše:
  - Turecko (1922), Egypt, později Saúdské království, Irák (1932)

3. fáze – dekolonizace a studená válka

- **Poválečná dekolonizace**
  Krize na Blízkém východě: Libanon (1941), Sýrie, Jordánsko (1946), Izrael (1948)
- **Další rozpad Britského impéria:**
  Indie, Pákistán (1947), Cejlon/Srí Lanka, Barma (1948), Bangladéš (1971)
- **Korea (1948)**
- **Nezávislost dalších koloniálních zemí v Asii:**
  Filipíny (1946), Indonésie, Laos (1949), Kambodža (1953), Malajsie (1963)
- **Afrika** – vrcholná fáze dekolonizace
- Masové vznikání států: Súdán, Maroko, Tunis (1956), Ghana (1957), Guinea (1958)
- **1960 – Rok Afriky:** vznik 16 států
- **1962:** Alžírsko, Burundi, Rwanda, Uganda
- **Státy Perského zálivu**, malé ostrovní státy v Karibiku a Pacifiku (60. léta)
- **1975:** rozpad portugalské koloniální državy – Angola, Kapverdy, Mosambik
  Poslední kolonie v Africe: **Zimbabwe (1980), Namibie (1990)**

4. fáze – postkomunistická transformace a nacionalismus

- **Rozpad komunistického bloku/systému:**
  - rozpad **Sovětského svazu** – 15 států
  - rozpad **Jugoslávie** – 7 států (od Slovinska 1991 po Kosovo 2008)
- **Zánik Československa 1991**
  - **Sjednocení Německa (1990) a Jemenu (1990)**
- **Postdekolonizační procesy:**
  - Eritrea (1993), Palau (1994), Východní Timor (2000), Jižní Súdán (2011), Bougainville (?)

- 5 fáze?

- **Závislá území**
- Nejsou přímo administrativní součástí státu: **kolonie, autonomní území, okupovaná území…**

Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace v Evropě a ve světě: členění a jejich role

- **Mezinárodní organizace (MO)** jsou klíčovými aktéry mezinárodních vztahů. Jsou zakládány na základě **mezinárodních smluv mezi státy** s cílem **koordinovat politiku, zajišťovat bezpečnost, podporovat spolupráci a řešit globální výzvy**. Mohou být univerzální nebo regionální, zaměřené na různé oblasti (bezpečnost, ekonomiku, lidská práva, životní prostředí aj.).
- **1. Základní členění mezinárodních organizací**

a) Podle geografického dosahu

Typ	Příklady	Charakteristika
Globální	OSN, WTO, MMF	Celosvětový mandát, široké členství
Regionální	EU, NATO, Africká unie, ASEAN, Rada Evropy	Působnost v určité části světa

- **b) Podle charakteru členství**
- **Mezivládní (IGO)** – členy jsou **státy**, rozhodnutí na základě dohody (např. OSN, WTO).
- **Nadnárodní (supranacionální prvky)** – členové přenášejí část suverenity (např. **EU**).
- **Nevládní (NGO)** – např. Amnesty International, WWF (nejsou předmětem této otázky, ale někdy spolupracují s MO).

- C) podle oblasti působení

Oblast	Příklady
Bezpečnost	OSN (RB), NATO, OBSE, Rada bezpečnosti AU
Ekonomika a finance	WTO, MMF, Světová banka, OECD
Lidská práva a demokracie	Rada Evropy, OSN – Rada pro lidská práva, OBSE
Zdraví, životní prostředí, věda	WHO, UNEP, UNESCO, IPCC

2. Hlavní mezinárodní organizace a jejich role

- **Organizace spojených národů (OSN)**
  - **Univerzální organizace** založená v roce 1945, dnes 193 členů.
  - Cíle: **zachování míru, rozvoj spolupráce, lidská práva**.
  - Klíčové orgány: Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, ECOSOC, Mezinárodní soudní dvůr.
- **Evropská unie (EU)**
  - **Politicko-ekonomická unie** 27 států, působí i navenek (obchod, klimatická politika).
  - Role: tvorba práva, vnější politika, vnitřní trh, měnová unie, rozvojová pomoc.
- **NATO**
  - **Severoatlantická aliance** (1949), 32 členů.
  - Kolektivní obrana (čl. 5), krizový management, spolupráce s partnery (např. Ukrajina, Gruzie).

- **Rada Evropy**
  - Starší než EU (1949), 46 členů.
  - Zaměřena na **lidská práva, demokracii a právní stát**.
  - Klíčový orgán: **Evropský soud pro lidská práva**.

- **Světová obchodní organizace (WTO)**
  - Koordinuje **mezinárodní obchodní pravidla**, řeší spory mezi členy.
  - Sídlo v Ženevě, založena 1995.

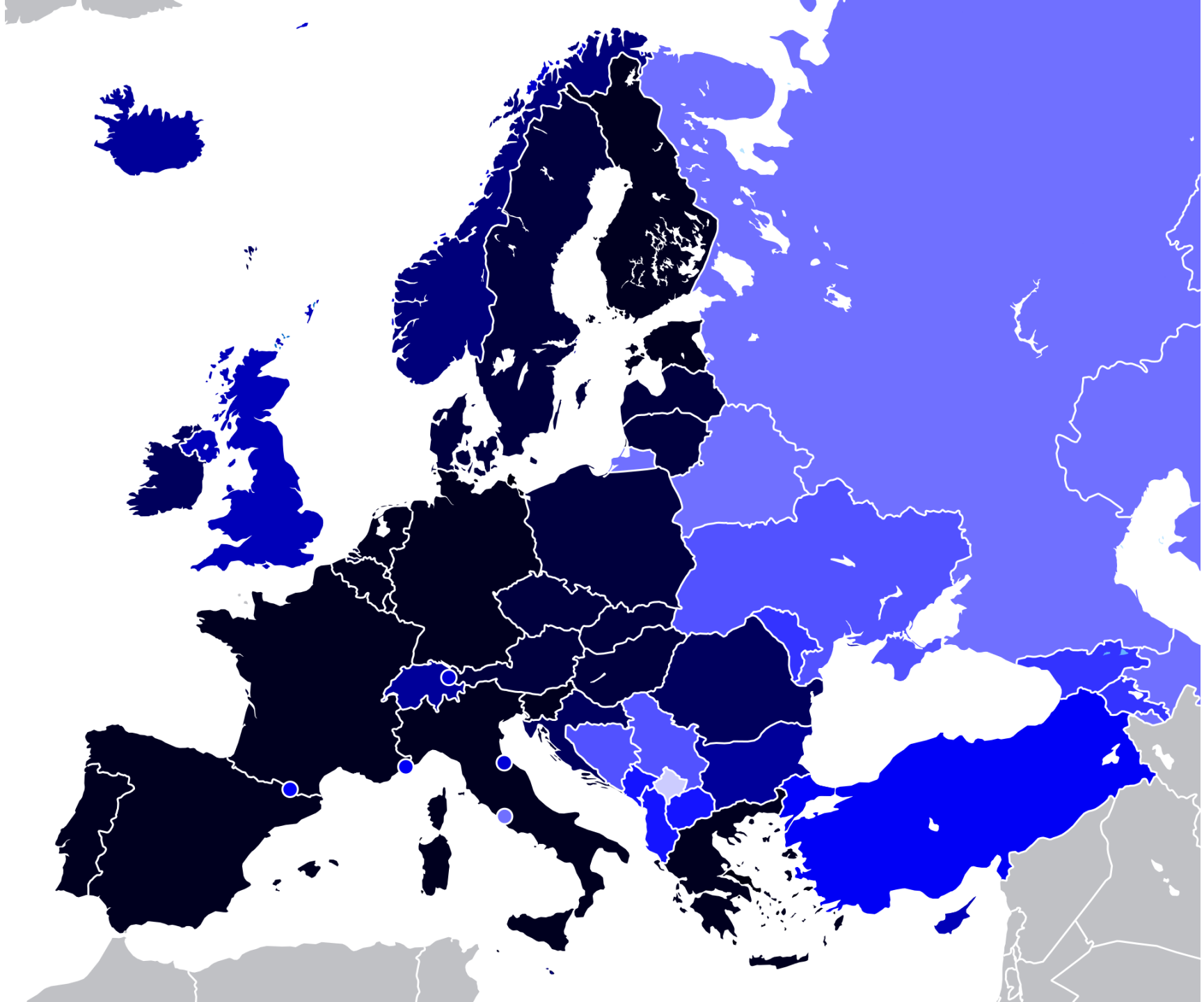
- **Mezinárodní měnový fond (MMF) a Světová banka**
  - **MMF**: stabilita měnových systémů, pomoc státům v krizích.
  - **Světová banka**: podpora rozvojových projektů, infrastruktury a snižování chudoby.

- **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)**
  - 57 států (včetně USA, Ruska, Kanady), fórum pro **dialog o bezpečnosti a lidských právech**.
  - Zapojení do **volebních pozorovacích misí, mediace konfliktů, včasné varování**.

Význam a funkce mezinárodních organizací

- **Koordinace a spolupráce** – platforma pro státy k řešení společných problémů.
- **Normotvorba a standardizace** – tvorba pravidel, která přesahují hranice států (např. obchodní pravidla, lidská práva).
- **Mediace a prevence konfliktů** – diplomatické řešení krizí.
- **Humanitární a rozvojová pomoc** – podpora nejchudších zemí, zvládání krizí (přírodní katastrofy, epidemie).
- **Monitoring a kontrola** – dohled nad dodržováním mezinárodních závazků.

- Mezinárodní organizace představují **základní nástroje globální a regionální správy**, umožňují **kolektivní řešení výzev** přesahujících hranice států a posilují **právní, bezpečnostní a ekonomické rámce** mezinárodního systému. Jejich význam stále roste v kontextu globalizace, krizí a potřeby multilaterálního přístupu.

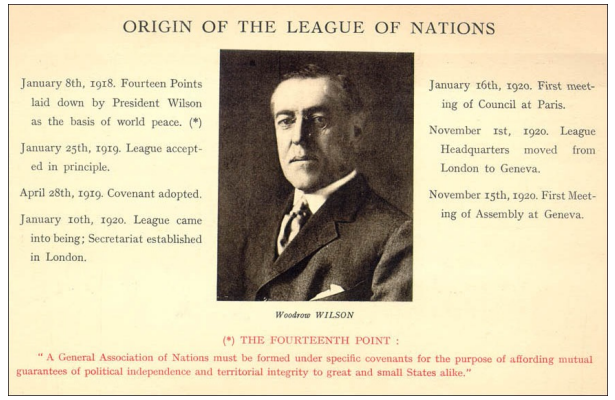

Mezinárodní organizace

- Organizace s mezinárodním členstvím – mezi státy
- V širším slova smyslu zahrnuje i nevládní organizace (NGOs) - Mezinárodní Výbor Červeného kříže (ICRC), Amnesty International nebo Lékaři bez hranic

- **V užším a častějším – mezivládní organizace:**
  - Trvalé společenství alespoň tří států
  - Založeno mezinárodní smlouvou
  - Má vlastní orgány
  - Neustále usiluje o dosažení cíle, kvůli němuž bylo založeno
  - Z pozice MV je zde důležitý liberální přístup

Společnost národů

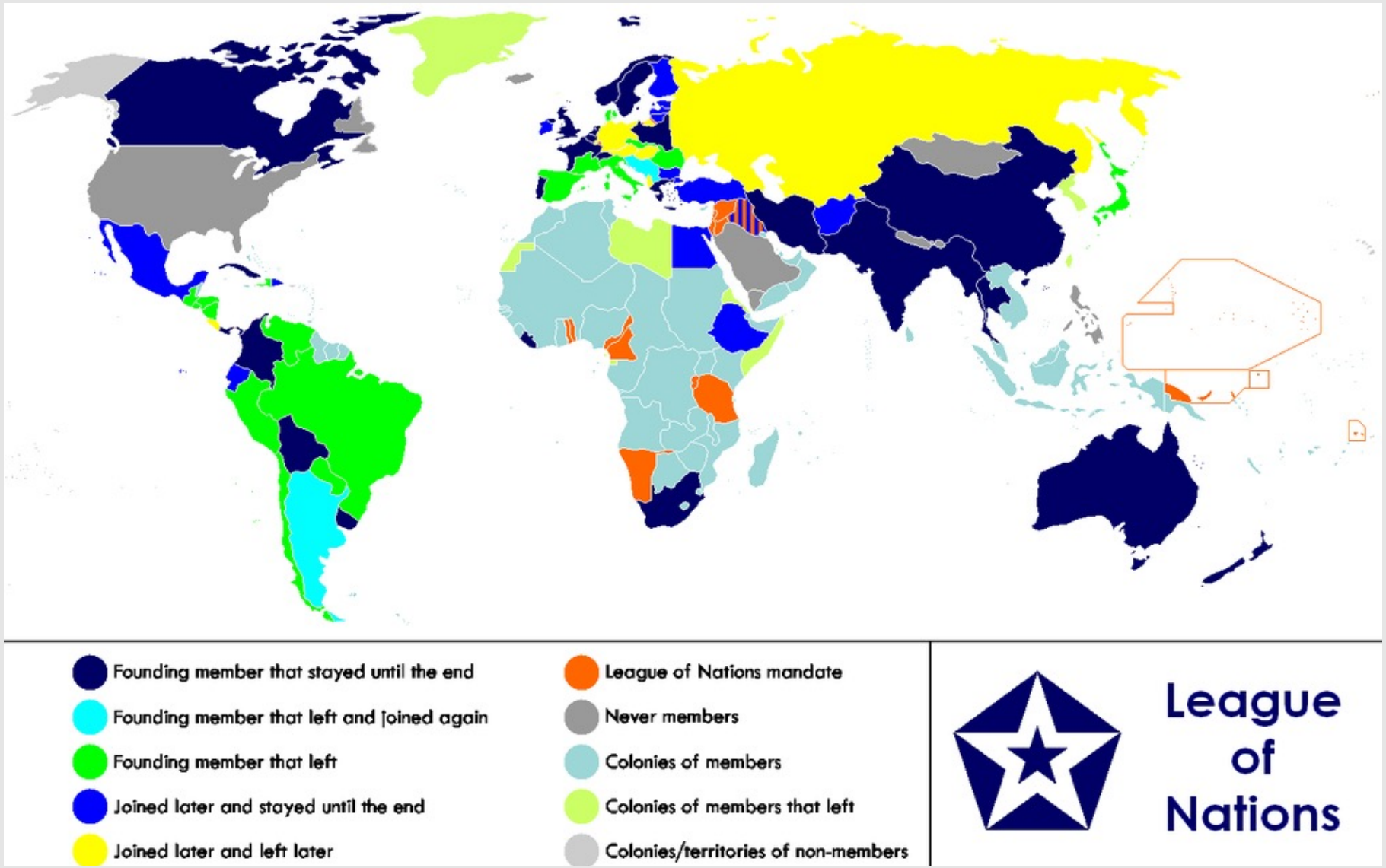

- Založena po 1. SV na základě výsledků pařížské mírové smlouvy
- Založena 1919
- Poválečná demilitarizace
- Udržení světového míru
- Prevence před dalšími válečnými konflikty

Orgán	Funkce
Valné shromáždění	Fórum pro všechny členské státy
Rada	Výkonný orgán (stálí a nestálí členové)
Sekretariát	Administrativa organizace
Mezinárodní soudní dvůr	Řešení právních sporů mezi státy

- **Úspěchy:**
  - Urovnání některých menších konfliktů (např. mezi Finskem a Švédskem o Alandy, řecko-bulharský spor).
  - Humanitární a zdravotní agenda – pomoc uprchlíkům, boj proti nemocem.

- **Neúspěchy a limity:**
  - **Absence klíčových mocností** (USA nikdy nevstoupily, Německo a SSSR později vystoupily).
  - **Chybějící nástroje vynucení** – neměla vlastní armádu.
  - Selhání při **agresi Japonska v Mandžusku (1931), Itálie v Etiopii (1935), Německa v 30. letech**.
  - Místo prevence války se stala **pasivním pozorovatelem rostoucího napětí**.

Founding member that stayed until the end
Founding member that left and joined again
Founding member that left
Joined later and stayed until the end
Joined later and left later
League of Nations mandate
Never members
Colonies of members
Colonies of members that left
Colonies/territories of non-members
League of Nations

Organizace spojených národů

- Založena 1945 v San Franciscu
- Nahrazení Společnosti národů
- Cílem OSN je:
  - zachování mezinárodního míru, bezpečnosti
  - zajištění mezinárodní spolupráce

- princip suverénní rovnosti
- státy mají svá zastoupení v hlavním sídle OSN New Yorku, v Ženevě a ve Vídni

- Každý členský stát má své zástupce ve Valném shromáždění
- a disponuje jedním stejně platným hlasem

Organizace spojených národů

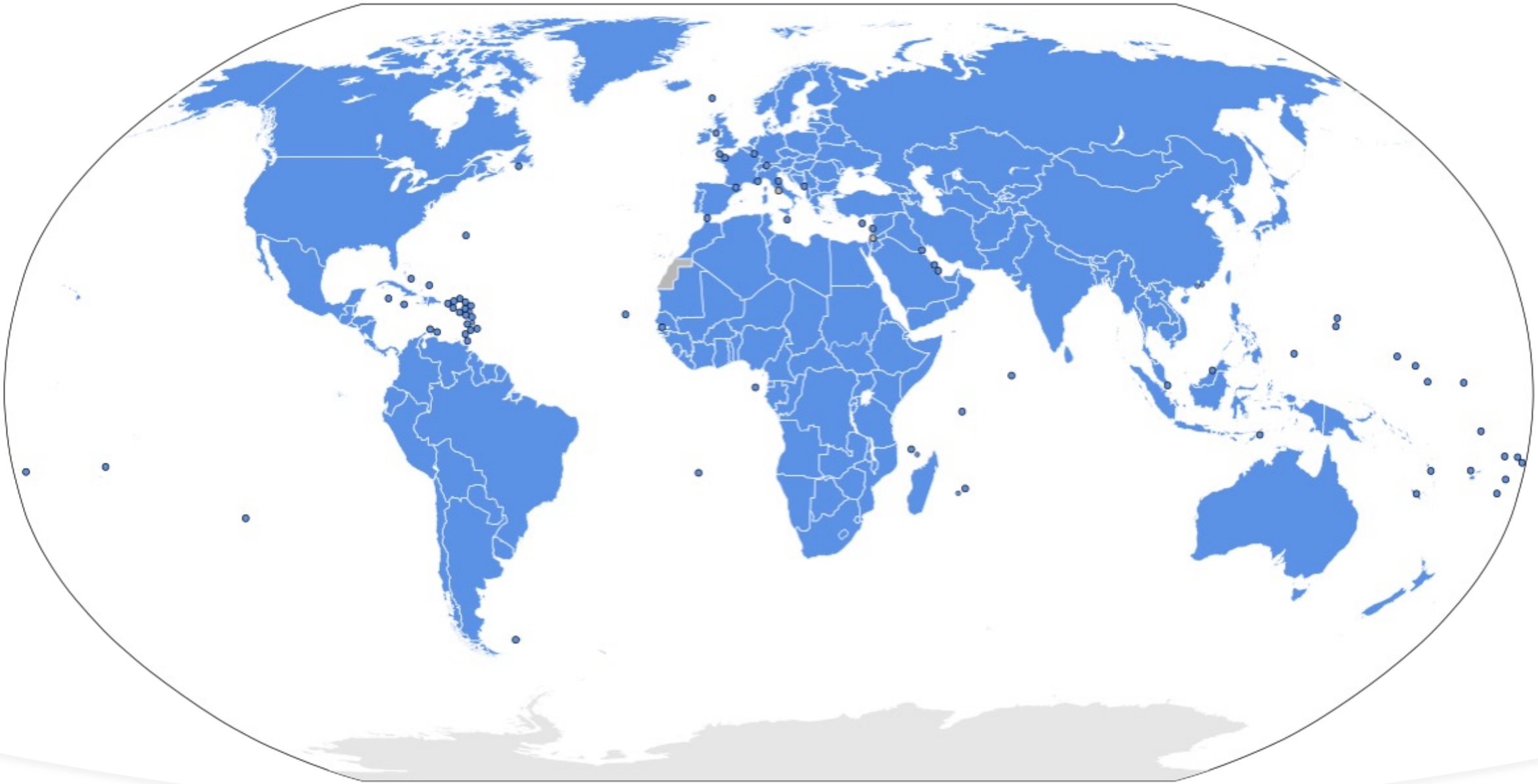

- Výkonný orgán: Rada bezpečnosti OSN
- základní odpovědnost za **udržení mezinárodního míru a bezpečnosti** a jejíž rezoluce jsou právně závazné.
- Otázka je zda je tomu tak opravdu v praxi
- **UNSCR** – rezoluce Rady bezpečnosti OSN

- Dalšími hlavními orgány OSN jsou
- Ekonomická a sociální rada OSN – ECOSOC,
- Poručenská rada OSN,
- Mezinárodní soudní dvůr
- Sekretariát - v jehož čele stojí generální tajemník OSN

EXIT
FRENCH
ENGLISH
RUSSIAN
CHINA
DENMARK
SOMALIA
SLOVENIA
SIERRA LEONE
RUSSIAN FEDERATION

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 678 (1990)

- Úspěšná rezoluce – osvobození Kuvajtu (1990–1991)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 819 (1993)

- Neúspěšná rezoluce – genocida ve Srebrenici (1993–1995)

Postavení OSN v systému mezinárodních organizací a její role ve světě

- **Organizace spojených národů (OSN)** je nejvýznamnější a nejuniverzálnější mezinárodní organizací současného světa. Vznikla **24. října 1945** jako reakce na hrůzy druhé světové války a potřebu **zachování mezinárodního míru a bezpečnosti**. Dnes má **193 členských států** a její systém zahrnuje **řadu specializovaných agentur, programů a fondů**, které působí v oblastech míru, lidských práv, rozvoje, zdraví, klimatu a práva.

- **1. Postavení OSN v systému mezinárodních organizací**
- **a) Nejuniverzálnější globální organizace**
  - Prakticky **všechny uznané státy světa jsou jejími členy**.
  - OSN má **nejširší mandát**: bezpečnost, rozvoj, lidská práva, právo, humanitární činnost.
- **b) Centrální postavení v systému globální správy**
  - OSN je **základem kolektivní bezpečnosti**, v jejímž rámci mohou státy jednat při hrozbě míru.
  - Je **platformou pro dialog mezi státy všech režimů a kontinentů**.
  - Koordinuje činnost mnoha dalších mezinárodních organizací – tzv. **systém OSN**.

Hlavní orgány OSN a jejich funkce

Orgán	Funkce
Valné shromáždění (VS)	Fórum všech států, přijímá doporučení a rozpočty, volí generálního tajemníka.
Rada bezpečnosti (RB)	Udržování míru a bezpečnosti, může přijímat závazná opatření, má 5 stálých členů s právem veta.
Ekonomická a sociální rada (ECOSOC)	Koordinuje hospodářskou a sociální spolupráci.
Mezinárodní soudní dvůr (ICJ)	Řeší právní spory mezi státy.
Sekretariát	Administrativa OSN, vedení: generální tajemník (nyní António Guterres).
Poručenská rada	Neaktivní od 1994 (splněn účel správy poručenských území).

Role OSN ve světě

- **a) Udržování mezinárodního míru a bezpečnosti**
  - **Mírové mise (peacekeeping)** – např. Kongo, Mali, Kypr.
  - **Diplomatické zprostředkování konfliktů** – např. Blízký východ, Ukrajina (omezený vliv kvůli vetu).
  - Boj proti šíření zbraní hromadného ničení (např. IAEA, odzbrojovací smlouvy).
- **b) Ochrana lidských práv**
  - Vytvoření **Všeobecné deklarace lidských práv (1948)**.
  - Rada OSN pro lidská práva, monitoring, podpora demokracie a právního státu.
- **c) Podpora udržitelného rozvoje**
  - **Agenda 2030 a Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)** – koordinace globální snahy o vymýcení chudoby, boj s klimatickou změnou, rovnost pohlaví aj.
  - Rozvojová pomoc skrze agentury (např. UNDP, UNICEF, WHO).
- **d) Humanitární a zdravotní pomoc**
  - Reakce na krize (UNHCR, WFP), pomoc uprchlíkům, potravinová bezpečnost.
  - **WHO** – koordinace zdravotní pomoci, pandemie (např. COVID-19).

- **4. Kritika a omezení OSN**
  - **Právo veta v Radě bezpečnosti** – často brání akci při krizích (např. Sýrie, Ukrajina).
  - Omezené pravomoci – OSN je **závislá na vůli států**, nemá vlastní ozbrojené síly.
  - Občasné selhání mírových misí nebo pomalé reakce (např. Rwanda 1994).

- **Shrnutí:**
  - **OSN má nezastupitelné postavení v mezinárodním systému** jako fórum pro jednání, nástroj pro mír a rozvoj, i strážce lidských práv. Ač čelí strukturálním omezením, zůstává **klíčovým pilířem multilateralismu** a nástrojem pro hledání řešení globálních výzev. Její síla spočívá v univerzálnosti, legitimnosti a normotvorné roli.

Severoatlantská aliance – NATO

- Anglicky *North Atlantic Treaty Organization* – **NATO**
- Francouzsky *Organisation du Traité de l'Atlantique Nord* – **OTAN**
- doslova *Organizace Severoatlantické smlouvy*

- Euroatlantický mezinárodní vojenský pakt
- Založena v roce 1949 (podpis Severoatlantské smlouvy)
- Sídlo v Bruselu
- **Úkolem NATO „udržet Ameriku v Evropě, Rusko mimo západní Evropu a Německo při zemi"**
- Útok na 1 stát znamená útok na všechny státy – článek 5 – ale je na daném státu, jak konkrétně pomůže:
- *článek 5 neznamená automatickou povinnost všech členů vstoupit do války. Každý stát poskytuje takovou pomoc, kterou považuje za nezbytnou, včetně případného použití ozbrojené síly.*
- ČR přistoupila v roce 1999
- ***Kdy byl aktivován článek 5?***

AV
137

Vývoj evropské integrace

- Evropská integrace vznikla jako odpověď na zkušenosti z válek a nestability 20. století. Z původního hospodářského projektu vznikla **hluboce provázaná politická unie**, která hraje klíčovou roli v globálních záležitostech. Evropská unie (EU) je dnes jedním z **nejvýznamnějších aktérů mezinárodních vztahů**, přesto čelí řadě výzev.
- **1. Příčiny evropské integrace**
- **a) Historické a politické důvody**
  - Snaha o **zabránění nové válce mezi Francií a Německem**.
  - Vytvoření **společného ekonomického prostoru** a stabilizace Evropy po druhé světové válce.
- **b) Hospodářské motivace**
- Potřeba **obnovy Evropy** (Marshallův plán, OEEC)
  - **OEEC** je zkratka pro **Organizaci pro evropskou hospodářskou spolupráci** (*Organisation for European Economic Co-operation*), která vznikla v roce **1948** jako **součást poválečné obnovy Evropy**. Jejím hlavním úkolem bylo **koordinovat pomoc z Marshallova plánu** (americký plán hospodářské obnovy Evropy po druhé světové válce).
  - Výhody plynoucí z **odstranění obchodních bariér**.
- **c) Bezpečnostní kontext**
  - Snížení závislosti na USA, posílení **evropské autonomie** v bipolárním světě.
  - Reakce na **sovětskou hrozbu a studenou válku**.

Historie EU

- Po **dvou světových válkách** (1914–1918) a (1939–1945)
  byl **hlavním cílem zabránit vzniku dalších velkých válek mezi evropskými státy**.
- **Evropští politici:**
  Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi, Winston Churchill
- Začátek **procesu vzniku Evropské unie:** Cílem bylo **spolupracovat, nikoli se konfrontovat**.

- **1950 – Robert Schuman** – návrh na **společnou evropskou výrobu uhlí a oceli (1952)** – základy EU
- **1957 – Římská smlouva** – vznik **Evropského hospodářského společenství (1958)**
- **Nové členské státy**
  1985 – Grónsko vystoupilo z EU
  2004 – velké rozšíření na východ (10 zemí vstoupilo do EU)
  2020 – Spojené království opustilo EU

1951	**Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO) – 6 států**
1957	Římské smlouvy – vznik EHS a EURATOM
1992	Maastrichtská smlouva – vznik EU, tři pilíře, příprava na euro
2004	Největší rozšíření EU – vstup ČR a dalších 9 států
2009	Lisabonská smlouva – posílení role EU v zahraniční politice

Klíčové milníky evropské integrace

3. Rozšiřování EU

- EU se rozšiřovala ve **vlnách**:
  - 1973: VB, Dánsko, Irsko
  - 1980s: Řecko, Španělsko, Portugalsko
  - 1995: Rakousko, Švédsko, Finsko
  - **2004–2013**: střední a východní Evropa, Chorvatsko (2013)

- **Kodaňská kritéria (1993)**
  - Podmínky, které musí splnit stát usilující o členství v EU:
  - **1. Politická kritéria:** demokracie, právní stát, lidská práva a ochrana menšin.
  - **2. Ekonomická kritéria:** fungující tržní ekonomika a schopnost obstát v konkurenci jednotného trhu.
  - **3. Právní kritéria:** převzetí a účinné uplatňování evropského práva (*acquis communautaire*).
  - Madrid (1995): Důraz na administrativní a institucionální kapacity.
  - Splnění kritérií je nezbytnou, nikoli automaticky postačující podmínkou vstupu.

EU v mezinárodních vztazích

- **a) Měkká síla (soft power)**
  - Hospodářská pomoc, obchod, diplomacie, podpora lidských práv.
  - **EU jako normativní mocnost** – export pravidel, hodnot, standardů.

- **b) Vnější politika**
  - **Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP)** – diplomatická koordinace, mise EU.
  - **Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku** – zastupuje EU navenek (Kaja Kallasová)

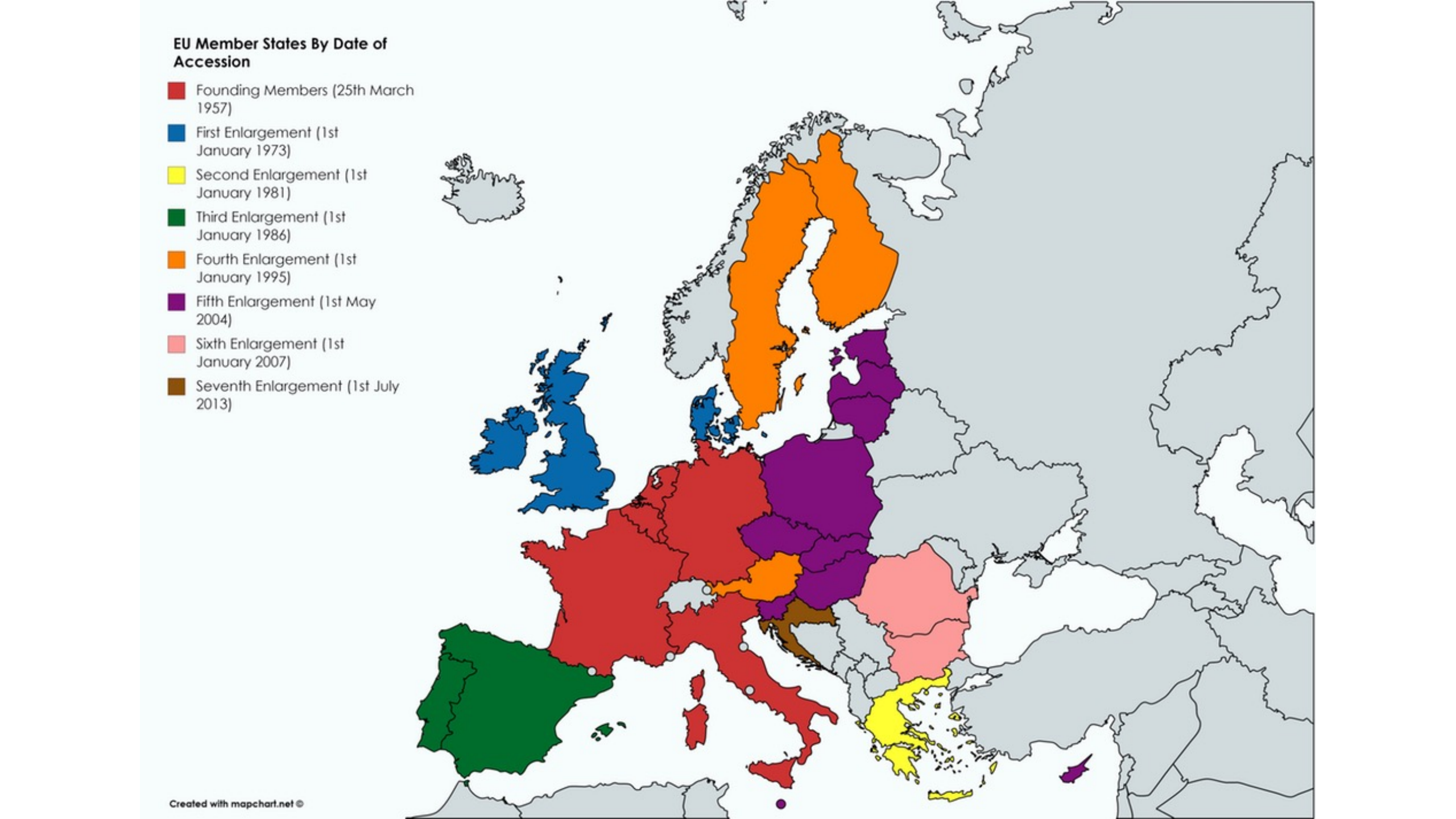
- **c) Globální aktér**
  - Největší obchodní blok světa, **klíčový dárce rozvojové pomoci**.
  - Zapojení do klimatických dohod, jaderného vyjednávání s Íránem, mírových misí.

Evropská Unie (EU)

- Politická a ekonomická unie, která si klade za cíl zlepšit spolupráci v Evropě
- 28 evropských států (28-1) s 510,3 milionu obyvatel (2016, přibližně 7,3 % světové populace)
- Vznikla formálně dne 1. listopadu 1993 - Maastrichtská smlouva
- 27 států

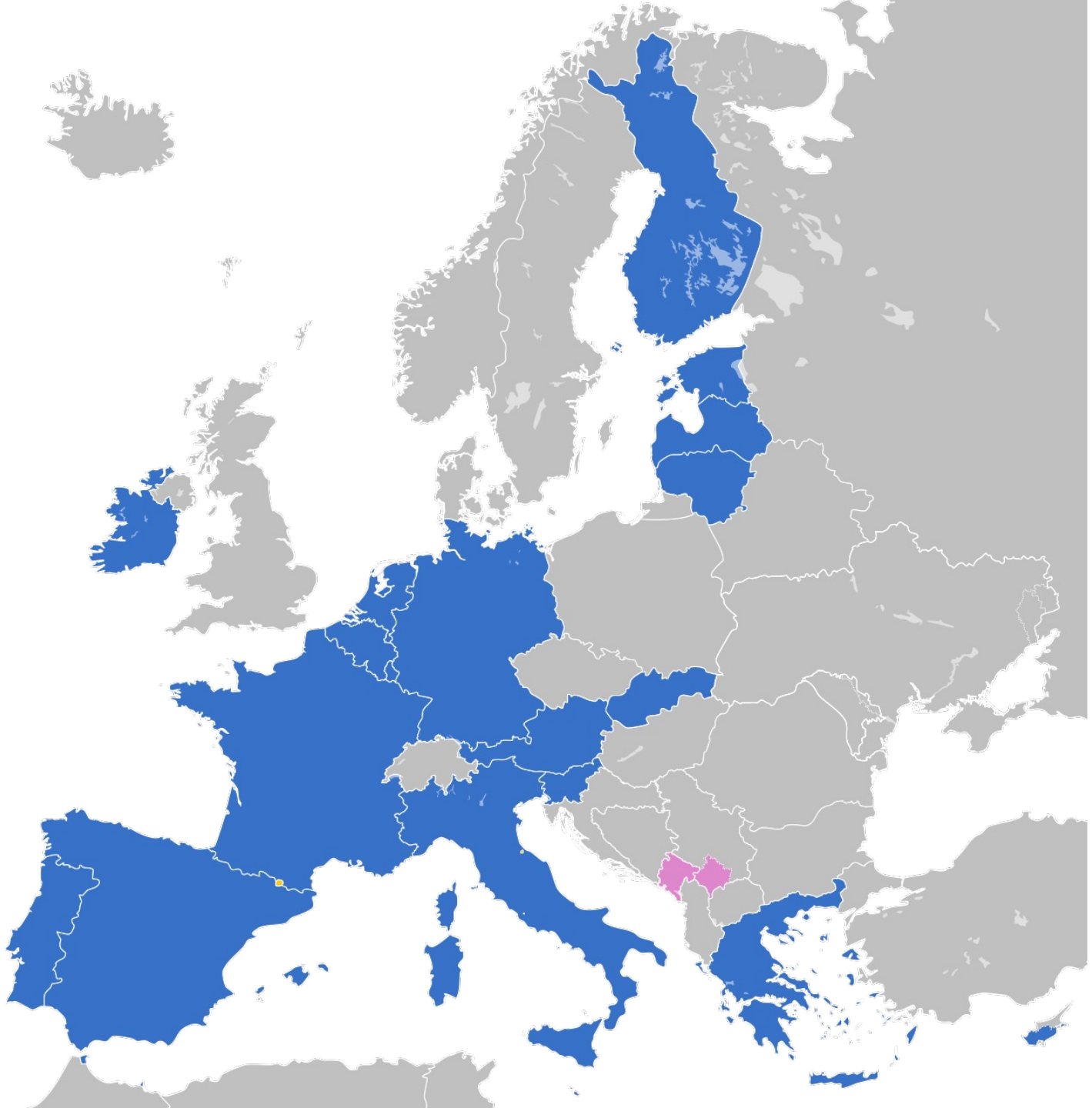
- Nahrazení Evropského Společenství
- ESUO – Evropské Společenství Uhlí a Oceli
- EUROATOM – Evropské Společenství pro Atomovou Energii
- EHS – Evropské hospodářské společenství
- ČR přistoupila v roce 2004
- Poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob
- Volný pohyb osob, věcí a informací

EU Member States By Date of Accession
Founding Members (25th March 1957)
First Enlargement (1st January 1973)
Second Enlargement (1st January 1981)
Third Enlargement (1st January 1986)
Fourth Enlargement (1st January 1995)
Fifth Enlargement (1st May 2004)
Sixth Enlargement (1st January 2007)
Seventh Enlargement (1st July 2013)
Created with mapchart.net ©

1
EURO

Charakteristiky

- **Volný pohyb osob, kapitálu, služeb a informací** v rámci **Schengenského prostoru**
- Cílem je vytvořit **společný trh**, **hospodářskou, politickou a měnovou unii**
- **Podpora rozvoje a růstu ekonomiky**, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti
- **Zlepšování životní úrovně a životního prostředí**
- **Svoboda, bezpečnost a právo bez vnitřních hranic**

Motto:

- **„Jednotná v rozmanitosti“**
- **Hlavní hodnoty:**
- – respekt k **lidské důstojnosti**, **svobodě**, **rovnosti**, **vládě práva** a **lidským právům** (včetně práv menšin)
  – **Listina základních práv Evropské unie** (*Lisabonská smlouva*)
- Od **Německa (83 mil. obyvatel)** po **Maltu (500 000 obyvatel)**.

Instituce EU

- Nejdůležitější úloha „trojúhelník“
- **Evropská komise – Rada Evropské unie – Evropský parlament**
- **Evropská rada**
- Soudní dvůr EU

- Komise navrhuje a zajišťuje uplatňování politik EU
- Evropský parlament se podílí na legislativním procesu, doporučuje a kontroluje
- Rada Evropské unie rozhoduje o zásadních strategických otázkách
- Soudní dvůr Evropské unie pak řeší spory

- Evropská centrální banka a Evropský účetní dvůr
- Kromě toho existují ještě poradní a další instituce – Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů

European Commission

27 commissioners, one from each EU country

EU countries nominate a candidate for President of the Commission.

The European Council appoints the Commission after approval by Parliament

Parliament elects the President of the Commission.

Later, it approves the Commission as a body.

European Council

Heads of state or government

Represent EU countries

European Parliament

720 members, directly elected by citizens every five years

Submits legislative proposals

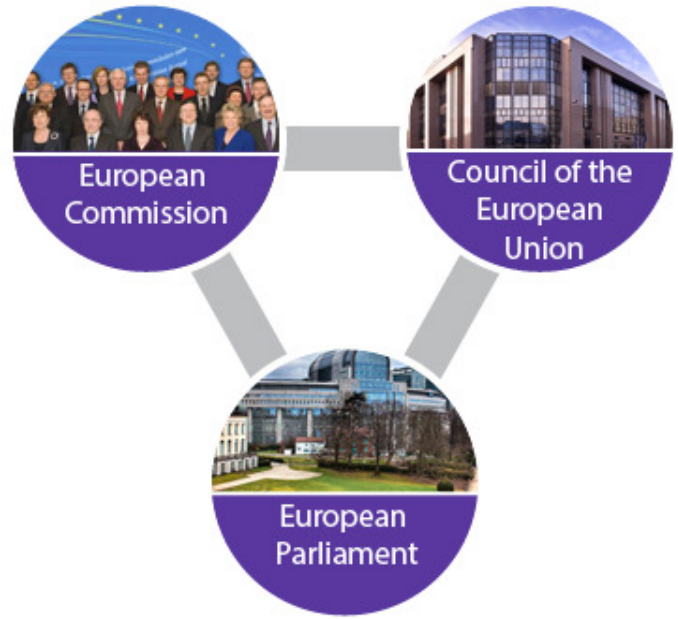

Council of the European Union

Government ministers

Negotiate and adopt laws

European Parliament

European Council

Court of Justices of the European Communities

European Court of Auditors

Council of the European Union

LEGISLATIVE

European Parliament

LEGISLATIVE

European Council

STRATEGIC

European Commission

EXECUTIVE

CVRIA

JUDICIAL

EUROPEAN CENTRAL BANK

EUROSYSTEM

EURO STABILITY

EUROPEAN COURT OF AUDITORS

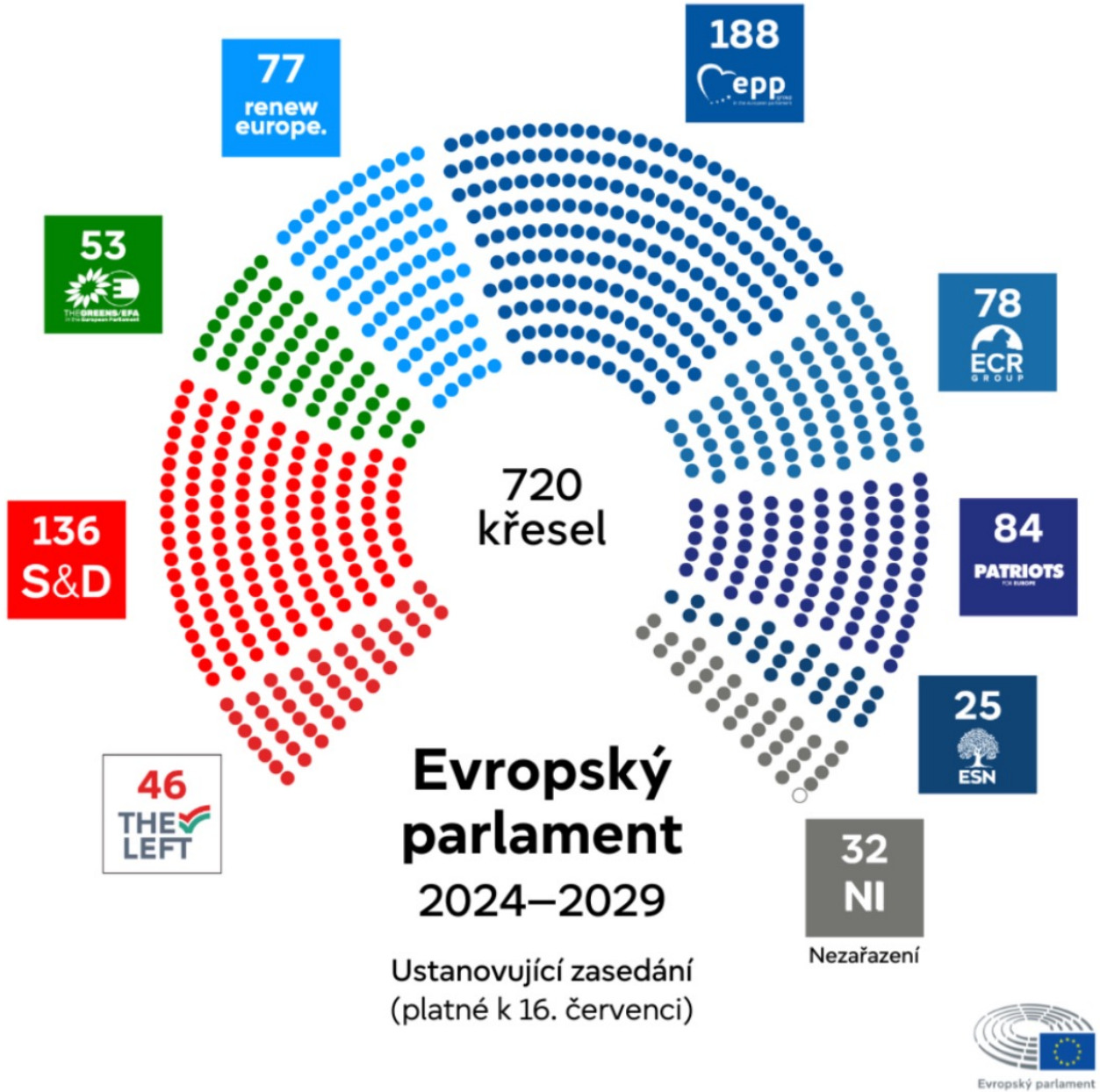
AUDIT

- **1. Evropská rada**
- **Charakter**: Nejvyšší politický orgán EU, určuje směřování a priority.
- **Členové**: Hlavní představitelé členských států (premiéři/prezidenti), předseda EK a předseda Evropské rady.
- **Předseda**: volen na 2,5 roku (aktuálně Antónie Costa – bývalý premiér Portugalska).
- **Pravomoci**:
  - Určuje strategii EU.
  - Jmenuje kandidáty na klíčové pozice (např. předseda EK).
  - Řeší politicky citlivé otázky, kde selhávají jiné instituce.
- **Role**: Politický kompas EU, rozhoduje o krizových otázkách (např. Brexit, migrace, sankce).

- **2. Evropská komise (EK)**
- **Charakter**: „Výkonná vláda“ EU, nadnárodní orgán.
- **Členové**: 1 komisař za každý stát (včetně předsedkyně – Ursula von der Leyen).
- **Pravomoci**:
  - Navrhuje právní předpisy (jako jediná).
  - Dozor nad dodržováním práva (hlídací pes smluv).
  - Správa rozpočtu a programů EU.
  - Reprezentuje EU navenek v určitých oblastech (např. obchod).
- **Role**: Motor integrace, iniciátor politik.

- **3. Rada EU (Rada ministrů)**
- **Charakter**: Zástupci vlád členských států, složení se mění dle agendy (např. ministři zemědělství, financí).
- **Předsednictví**: Rotuje každých 6 měsíců (Česko v roce 2022).
- **Pravomoci**:
  - Spolurozhodování s EP (většina legislativy).
  - Koordinace hospodářských a bezpečnostních politik.
  - Schvaluje mezinárodní dohody, rozpočet.
- **Role**: Klíčový článek mezi národními vládami a EU – **intergovernmentální složka**.

- **4. Evropský parlament (EP)**
- **Charakter**: Jediná přímo volená instituce EU (volby každých 5 let).
- **Počet poslanců**: 720, rozdělení dle počtu obyvatel.
- **Frakce**: Sdružují poslance podle ideologie, nikoli podle státu.
- **Pravomoci**:
  - Spoluzákonodárce s Radou (v rámci řádného legislativního postupu).
  - Kontrolní funkce vůči EK (schvalování, interpelace, možnost vyslovení nedůvěry).
  - Schvaluje rozpočet EU.
- **Role**: Zastupuje občany EU, zvyšuje demokratickou legitimitu rozhodování.

Rozdělení křesel podle politických skupin na začátku funkčního období Evropského parlamentu 2024 – 2029

- **5. Soudní dvůr Evropské unie (SDEU)**
- **Charakter**: Nejvyšší soudní autorita v EU se sídlem v Lucemburku.
- **Složení**: 1 soudce za každý členský stát + generální advokáti.
- **Pravomoci**:
  - Výklad práva EU (předběžné otázky).
  - Přezkum legality aktů EU.
  - Řeší spory mezi institucemi a členskými státy.
- **Role**: Zajišťuje **jednotné uplatňování unijního práva** ve všech členských státech.

- **6. Další instituce a orgány**
- **Evropská centrální banka (ECB)** – měnová politika eurozóny.
- **Účetní dvůr** – kontrola rozpočtu.
- **Výbor regionů a Hospodářský a sociální výbor** – poradní orgány.

- Instituce EU vytvářejí **vyvážený systém mezi nadnárodními a mezivládními prvky**. Komise a Parlament posilují supranacionalismus, zatímco Rada hájí národní zájmy. EU tak funguje na principu **sdílené suverenity**, kde instituce zajišťují efektivní správu, právní jistotu a demokratický dohled ve stále komplexnějším integračním rámci.

Instituce	Hlavní role	Příklad – Ukrajina
Evropská rada	Určuje strategické priority a politické směřování EU.	Politická dohoda o financování Ukrajiny (50 mld. EUR).
Evropská komise	Navrhuje legislativu a provádí evropské politiky.	Návrh a správa programu Ukraine Facility.
Evropský parlament	Zastupuje občany EU a spolurozhoduje o legislativě.	Projednání, úpravy a schválení nařízení o Ukraine Facility.
Rada EU	Zastupuje vlády členských států a spolurozhoduje o legislativě.	Vyjednání a schválení nařízení společně s Evropským parlamentem.

Aktuální otázky evropské integrace (říjen 2026)

1. Institucionální reforma EU

- **a) Potřeba reformy**
- EU má 27 členských států, ale připravuje se na možné další rozšíření o **země západního Balkánu, Ukrajinu a Moldavsko**.
- Rozšíření **na více než 30 států by mohlo komplikovat rozhodování, rozdělování finančních prostředků i fungování institucí**.
- Problematické zůstává jednomyslné hlasování v některých oblastech, **zejména ve společné zahraniční a bezpečnostní politice, daních a vybraných rozpočtových otázkách.**
- Hlavní dilema: Jak zvýšit efektivitu EU, aniž by menší členské státy ztratily možnost chránit své zásadní zájmy?

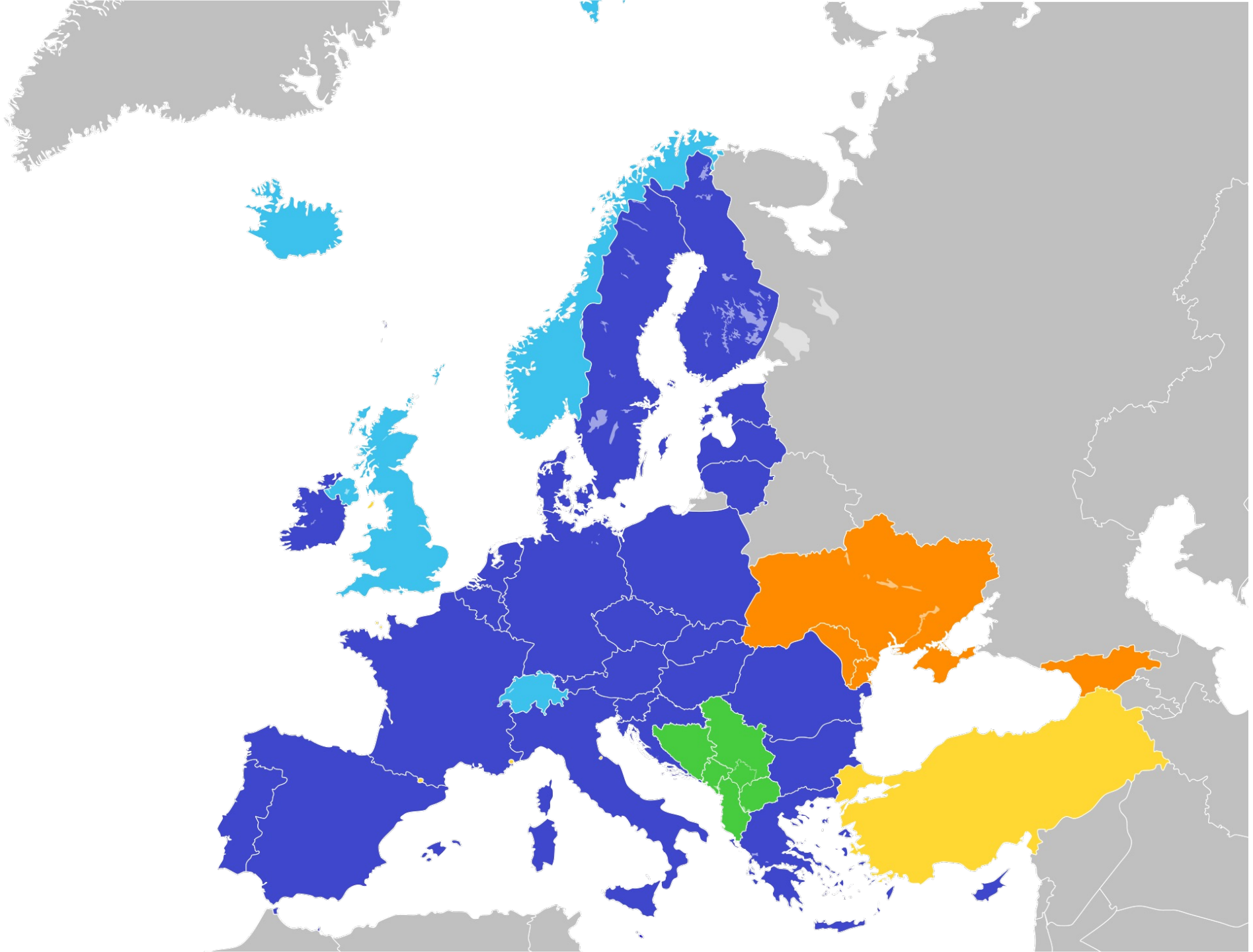
- **b) Navrhované změny**
- Rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou (QMV) – především ve vybraných otázkách zahraniční politiky a sankcí.
- Posílení Evropského parlamentu – diskuse o právu legislativní iniciativy a silnější demokratické kontrole.
- Reforma rozpočtu EU – příprava víceletého finančního rámce na období 2028–2034 a diskuse o financování budoucího rozšíření.
- Zjednodušení rozhodovacích procedur a větší transparentnost evropských institucí.
- Vícerychlostní Evropa – umožnění hlubší integrace skupině ochotných států, například v oblasti obrany nebo hospodářské spolupráce.

- **2. Proces rozšiřování EU**
- **a) Stávající kandidáti a potenciální kandidáti (stav 2024):**
- | **Kandidáti** | Albánie, Srbsko, Černá Hora, Severní Makedonie, Ukrajina, Moldavsko, Turecko, Bosna a Hercegovina, Gruzie,
  | **Potenciální** | Kosovo |
- **b) Výzvy rozšiřování:**
  - **Politické**: nedodržování právního státu, reformní únava, geopolitická nestabilita.
  - **Ekonomické**: obavy ze zátěže pro rozpočet, rozdíly v rozvoji.
  - **Společenské**: migrace, euroskepticismus, kulturní rozdíly.
  - **Geopolitické**: rozšíření EU jako nástroj proti ruskému a čínskému vlivu.
- **c) Ukrajina a východní rozměr**
  - Válka na Ukrajině urychlila politickou podporu přijetí východních partnerů.
  - Zvažuje se **fázovaný přístup** a **podmíněnost pokroku reálnými reformami**.

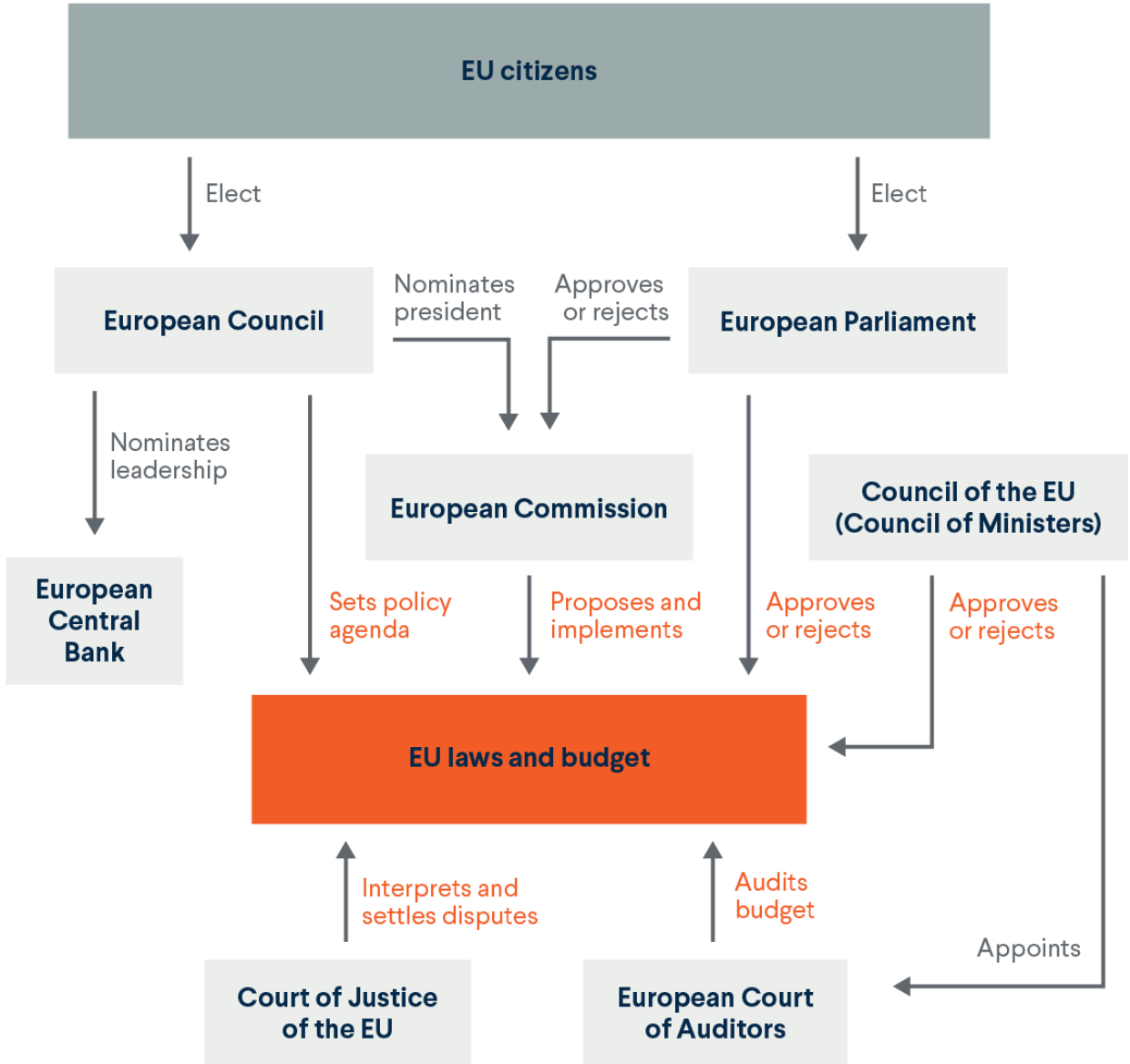

How Do the EU Institutions Work Together?

Source: European Union.

COUNCIL on FOREIGN RELATIONS

Institutional headquarters

1. Brussels
Commission, Council of Ministers, European Council, Parliament

2. Frankfurt
Central Bank

3. Luxembourg City
Secretariat of the Parliament, Council of Ministers, Court of Justice, Court of Auditors

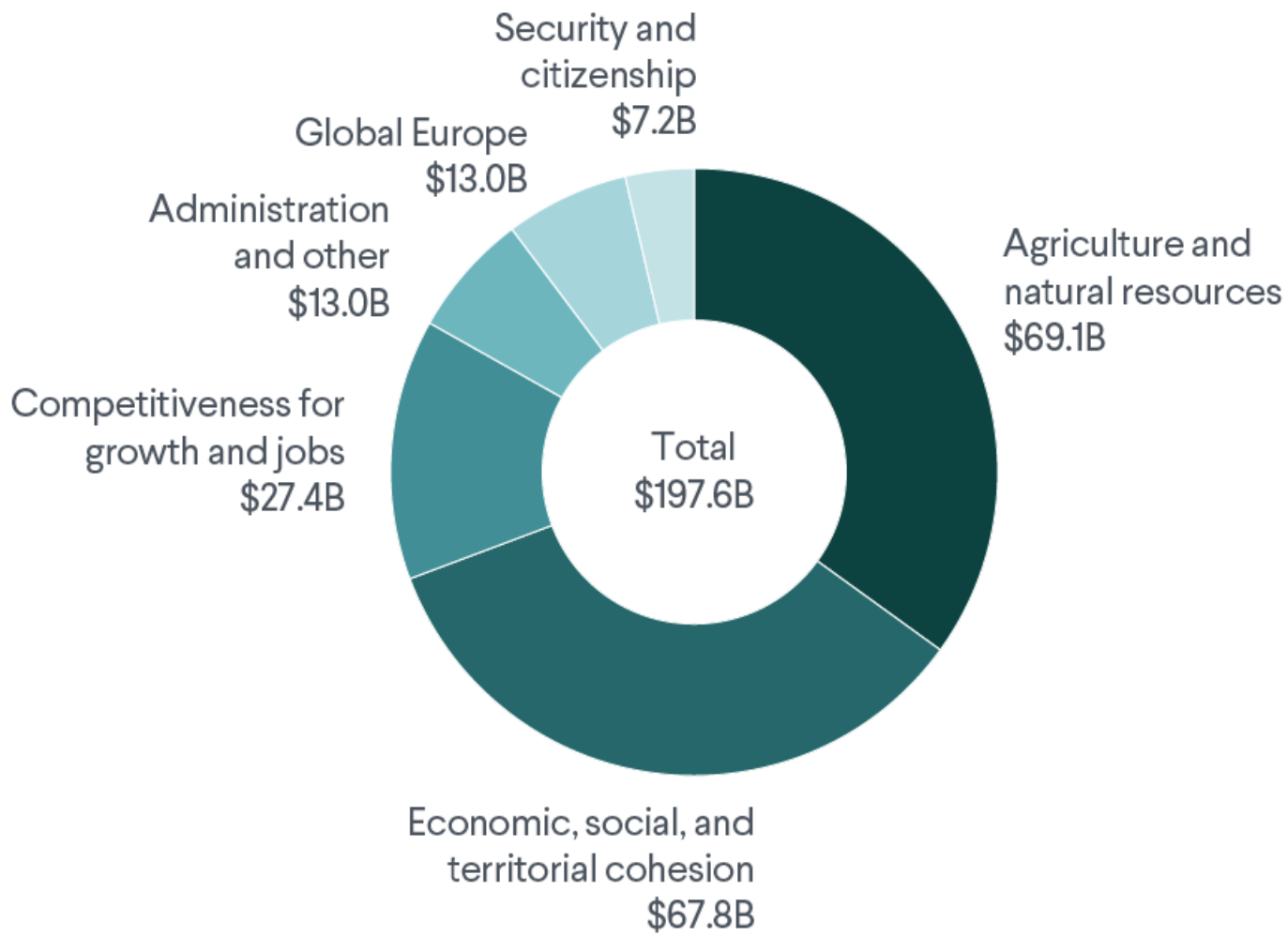
4. Strasbourg
Parliament

Source: European Union.

COUNCIL *on* FOREIGN RELATIONS

The EU Budget in 2020

Sources: European Union; Internal Revenue Service.

COUNCIL on FOREIGN RELATIONS

Nestátní (ozbrojení) aktéři

Nestátní ozbrojení aktéři

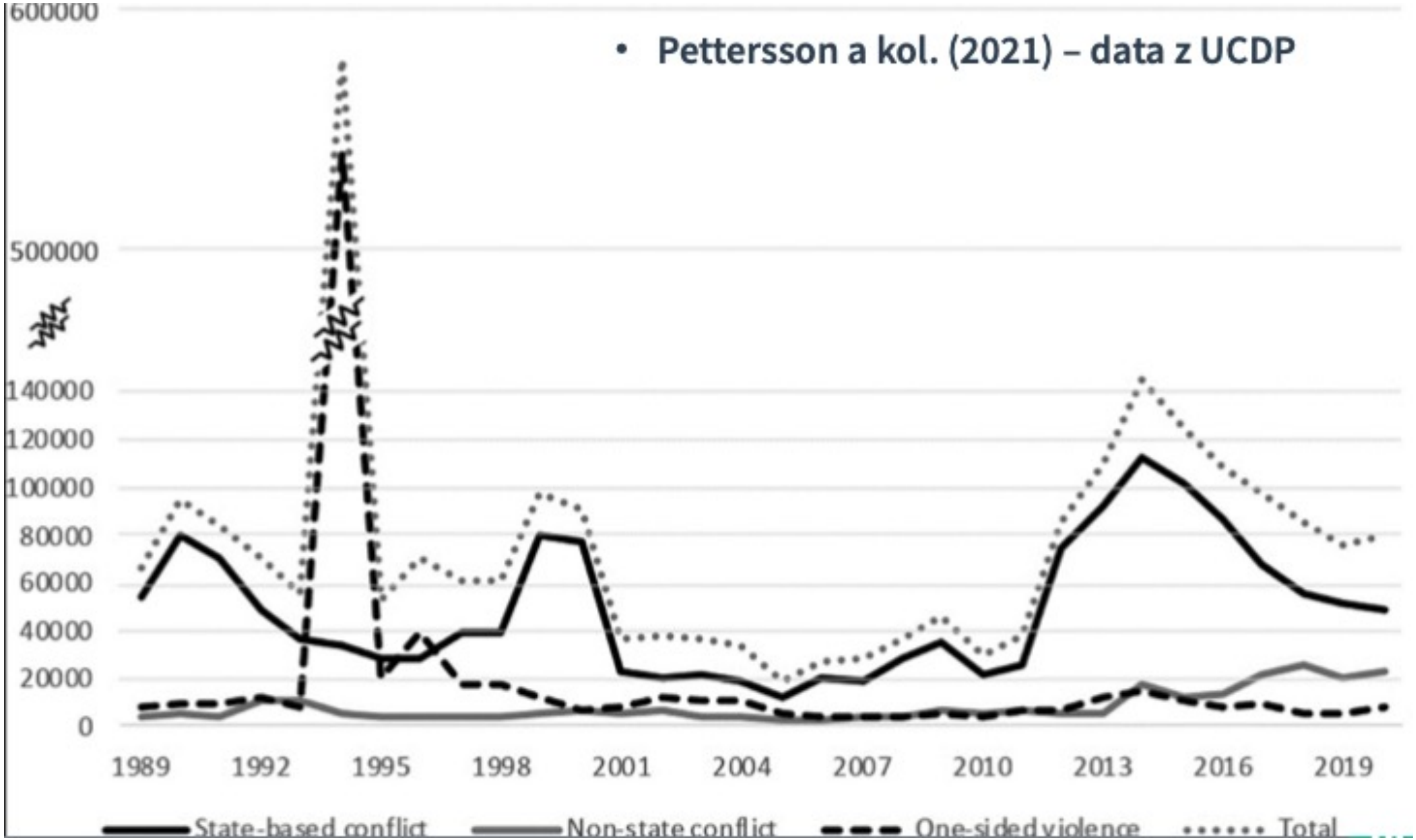
- Jak definovat nestátního ozbrojeného/násilného aktéra?
- V češtině obvykle „nestátní ozbrojený aktér," v angličtině buď „violent non-state actor" (dále jen VNSA) nebo „non-state armed actor" (NSAA) či „non-state armed group"
- **„Organizovaná skupina s alespoň základní strukturou vedení operující mimo kontrolu státu, která usiluje prostřednictvím užití síly o dosažení skutečných či deklarovaných politických cílů"** (DCAF & Geneva Call 2015: 7)
  - To hezky sedí zejména na rebely, povstalce apod., ale co milice a paramilitární skupiny?
  - Co organizované zločinecké organizace? Co piráti?

Definování NSAA

- Můžeme být obecnější a upravíme definici DCAF & Geneva Call:
  - Dodáme „alespoň částečně“ mimo kontrolu státní moci (zahrnutí milic a paramilitárních skupin)
  - Politické cíle nahradíme cíli obecně (zahrneme tak i čisté finanční obohacení klíčové pro organizované zločinecké skupiny)

Proč věnujeme VNSA tolik pozornosti?

- Jde o nesmírně častý fenomén s rostoucím trendem:
  - ICRC (Bamber-Zryd 2023): k 7/2022: 64 milionů lidí žije pod plnou kontrolou VNSA, 111 milionů pod částečnou
  - ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project, 2023): „Počet a proliferace aktivních nestátní ozbrojených aktérů indikuje, že politické násilí je nyní více decentralizované ve svých cílech, obsahu i praxi.“
    - Eviduje přes 3000 VNSA (skoro 2x více než v r. 2019)
    - VNSA za 64% všech ozbrojených organizovaných aktivit, 76% všeho násilí vůči civilistům
    - Nejde vždy o „state-based konflikty“ (vzpomeňme na UCDP), ale čím dál častěji o nestátní ozbrojené konflikty

• Pettersson a kol. (2021) – data z UCDP
600000
500000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
1989
1992
1995
1998
2001
2004
2007
2010
2013
2016
2019
State-based conflict
Non-state conflict
One-sided violence
Total

VNSA jako symptom oslabování států

- Selhání státu (Lambach, Debiel 2009: 159): „neschopnost státu zajistit bezpečnost a poskytovat veřejné služby svým občanům; vybírat daně a formulovat, implementovat a vynucovat politiky a zákony.“ - stav vs. proces

- VNSA ze své podstaty:
  - 1) těží z oslabené role státu - stát nemá kapacity si s nimi poradit vs. „gaps“ v poskytovaných službách státu, které se mohou snažit VNSA zaplnit a získat tak lidovou podporu
  - 2) dále stát oslabují - přebírají jeho funkce, narušují monopol na násilí apod. (lze to vnímat jako potenciální spirálu rozpadu státu)

Klasická typologie VNSA od Phila Williamse (2008)

- Williams uvažuje o sedmi dimenzích, na kterých staví typologii VNSA
- 1) motivace a smysl:
  - Jaké jsou jejich cíle a jak jich chtějí dosáhnout?
  - Jde převzetí moci ve státě? Jde čistě o zisk, nebo lze identifikovat cíle politické?
  - Hraje roli ideologie? Jde o náboženské cíle? Jaké mají ambice geograficky?
  - Jakou mají taktiku (používají terorismus, Maova lidová válka? Jak cílů chtějí dosáhnout?)

- 2) síla a působení:
  - V rámci daného etnika/kmene apod.?
  - Lokálně, např. v daném okrese?
  - Na úrovni státu (nebo aspoň s ambicí stát kontrolovat)?
  - Na úrovni transnacionální (i když to je dnes velmi časté, nicméně analytický akcent je na lokální/státní úroveň, např. Hizballáh)
  - Jaké má VNSA kapacity? Kolik má lidí? Jakou má výzbroj, výcvik, rekrutační potenciál apod.

- 3) získávání zdrojů a financí:
  - Finance legálně od státu
  - Akcent na legální byznys
  - Plundrování přírodních zdrojů
  - Danění obyvatelstva
  - Skrze obchod s drogami apod.
  - Jak získávají „manpower“

- 4) organizační struktura:
  - Rigidita
  - Hierarchie
  - Centralizace
  - Decentralizace
  - Vysoká míra operační autonomie částí organizace apod.

- 5) role násilí:
  - Násilí či hrozba násilí je inherentně vždy přítomna, jde přece o VNSA
  - Různé formy násilí, jeho úroveň či účel (rebelové usilují o weberovskou legální legitimitu vs. charismatickou či tradiční vs. teroristická skupina)

- 6) vztah se státní mocí:
  - Od nepřátelství přes míru tolerance ke formám spolupráce

- 7) funkce VNSA pro členy a constituencies:
  - Někdy plní i role státu, „zaplňování funkcionálních nedostatků“ (kontext slabého státu)
  - Příklad Hizballáhu, Hamásu, Hashd al-Shaabi v Iráku

1) Milice

- Bez charismatického lídra (?), její členové často pochází z chudších poměrů – Sadr City (3+ mil.?)

- Operující ve slabých státech, často reprezentují etnikum, klan, kmen
- Obvykle nemají formální vojenský výcvik

- Často jsou v některé fázi legitimní entity, vzniklé na popud či za tolerance daného státu, jejich „loajalita“ ale kolísá, nejsou pod legální kontrolou

- Protectors vs. Predators (ochránci vs. predátoři)
- Zapojení do šedé ekonomiky, kriminálních aktivit, ale i korupce, infiltrace elementů státního aparátu

DAYUN
D A Y

یا حسین
علم و جهاد

POYB
-OR-

2) Paramilitární síly

- Nejasné oddělení od milicí, jedna možnost: jsou nebo se stanou legální složkou ozbrojených složek státu → větší „institucionalizace“ a „formalizace“

- Místní „obranné“ jednotky, podpůrně jednotky armády apod. (systém Vesnických stráží v Turecku – klasická paramilitární síla)

- Hranice ale zůstává nejasná – pokud je hlavní kritérium legální pozice a míra institucionalizace v rámci bezpečnostního aparátu státu, můžeme hovořit i o přechodu z milice na paramilitární síly (např. v Iráku s Lidovými mobilizačními jednotkami)

Lidové mobilizační jednotky v Iráku – Hašd aš-Šábí (HS)

- Počty?: 30 tis., 50 tis., 100 tis.
- 170 tis. na výplatnici v r. 2021
- 204 tis. na výplatnici v r. 2023 (srv. Al-Kaabi, Knights 2023)
- Skuteční bojovníci vs. „mrtvé duše“ (ghost employees)

či dočasně demobilizovaní

- Přímá participace na politice, infiltrace státního aparátu...

Lidové mobilizační jednotky v Iráku – Hašd aš-Šábí (HS)

- Fatwa Aliho Sistáního z června 2014 – vznik HS de facto a následně formalizace a zapojení do iráckého bezpečnostního systému
  - HS Komise formálně pod premiérem
  - součást iráckého bezpečnostního aparátu, formálně v podřízenosti
  - paralelně na rovni armádě
  - nyní se státními firmami a ambicí na vlastní zákon :) - od milic k paramilitarizaci (íránský mustr?)

- Složení HS, mýtus a realita íránských proxy, Hashd al-Walai, Hashd al-Marjayi, Saraya al-Salam
- Pozice HS po porážce ISIS, zapojení do kriminálních aktivit, byznysu apod.
- Příklad Kirkúk, příklad Basra

https://english.almayadeen.net/news/politics/iraq-remembers-soleimani-and-al-muhandis

جمهورية العراق
الحشد الشعبي

3) Warlordi

- Warlord (válečný vůdce) je vojenský a politický aktér, který prostřednictvím osobně loajálních ozbrojených sil vykonává faktickou kontrolu nad určitým územím, obyvatelstvem nebo ekonomickými zdroji, často mimo účinnou kontrolu centrální vlády.
- Warlord přitom nemusí usilovat o vytvoření samostatného státu. Může také spolupracovat s centrální vládou, zastávat oficiální politickou funkci nebo se podílet na státních institucích.

Chalífa Haftar (Khalifa Haftar)

- **Proč ho lze označit za warlorda?**
- **Vlastní ozbrojené síly:** Vede LNA, koalici vojenských jednotek a ozbrojených skupin, jejichž velení je spojeno s jeho osobou a rodinnými mocenskými sítěmi.
- **Územní kontrola:** Jeho síly ovládají značnou část východní a jižní Libye, včetně Benghází a strategických ropných oblastí.
- **Politický vliv:** Je klíčovým aktérem východolibyjského mocenského uspořádání, které soupeří s mezinárodně uznávanou vládou v Tripolisu.
- **Ekonomické zdroje:** Jeho mocenská síť má významný vliv na bezpečnost ropné infrastruktury, obchodní aktivity a přístup k veřejným zdrojům.
- **Zahraniční podpora:** V různých obdobích získával vojenskou a politickou podporu zejména od Egypta, SAE a Ruska.

4) Teroristické skupiny

- VNSA užívají teroristickou taktiku, často hlavně povstalci, ale pro teroristické skupiny je násilí vůči civilním cílům ústřední
- Jde o cílové publikum, nikoliv primárně o bezprostřední cíl/oběti
- ***Vize, že změna či dosažení cíle přijde skrze násilí, iniciaci strachu***
- Časté propojení s kriminálními aktivitami (typický příklad IRA)
- Nadále je často tenká linie mezi teroristickou skupinou a povstalci – „terorismus jako zbraň slabých“

ISIS jako teroristická skupina?

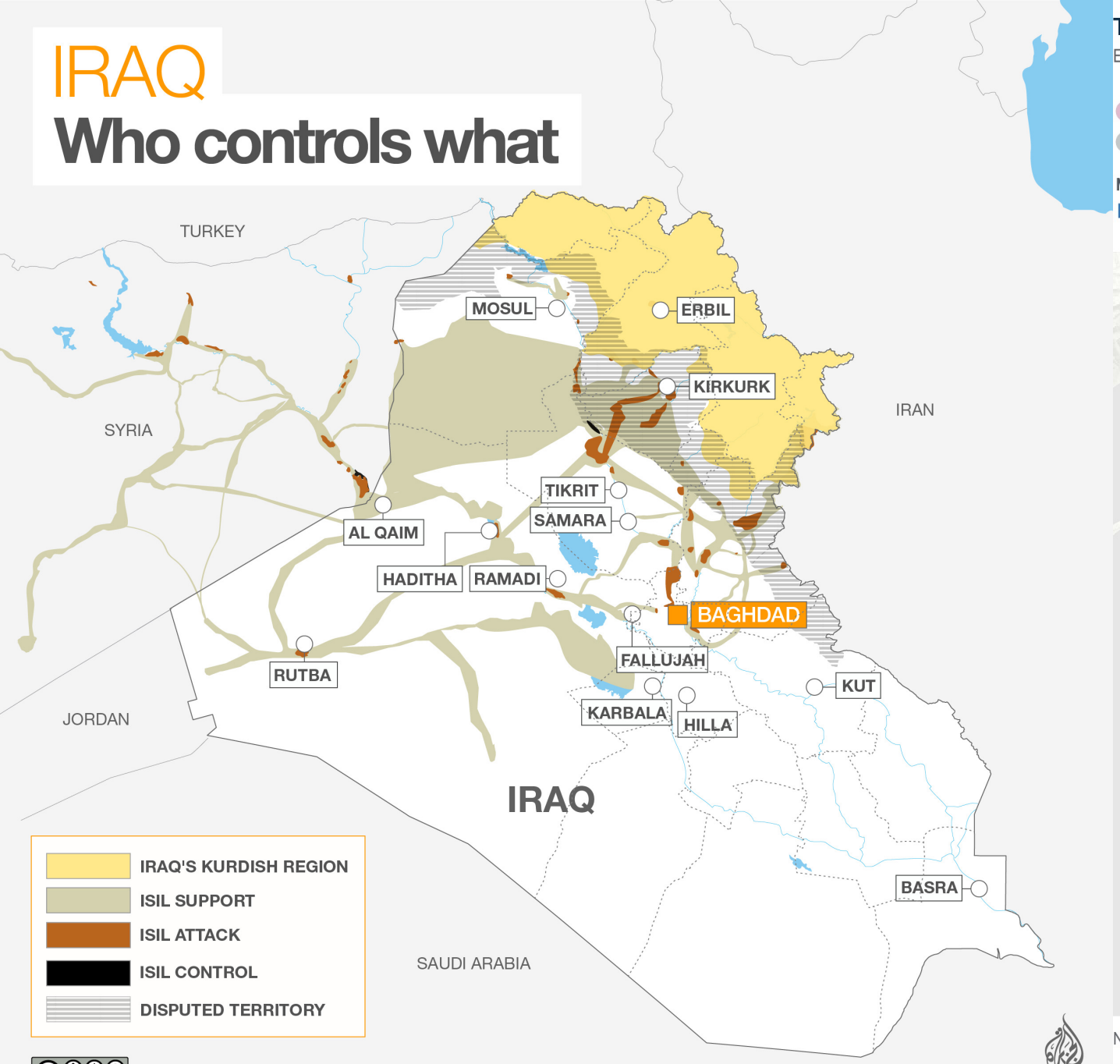
- Nahlížet na ISIS jako na teroristickou skupinu bylo a je i po jeho teritoriální porážce velmi problematické
- Teroristická taktika nebyla pro ISIS nikdy ústřední a i nyní usiluje o prosazování spíše guerillové taktiky, kriminálních aktivit, likvidace individuálních nepřátel apod.
- Konceptuálně jde o povstaleckou skupinu, která kontrolovala teritorium, vládla, suplovala roli státu
- Vedla v určitých fázích konvenční ozbrojený konflikt

IRAQ
Who controls what

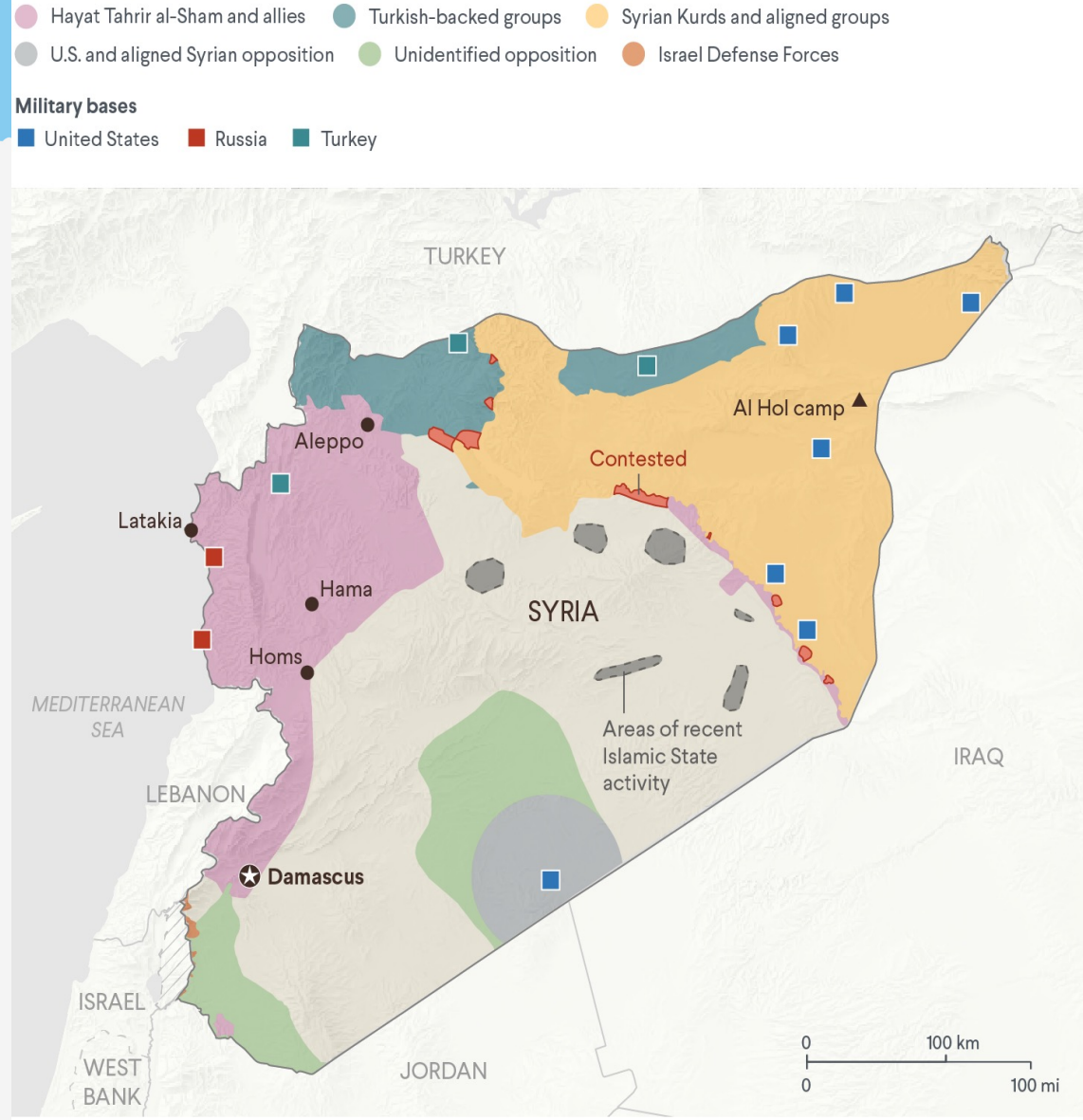
CC BY NC SA

Source: Al Jazeera, Institute for the Study of War| Updated: October 30 2018

ALJAZEERA

Territorial Control in Syria

Estimated areas of control as of January 9, 2025

Note: Areas of control are estimated and are approximate. Military base locations are approximate.

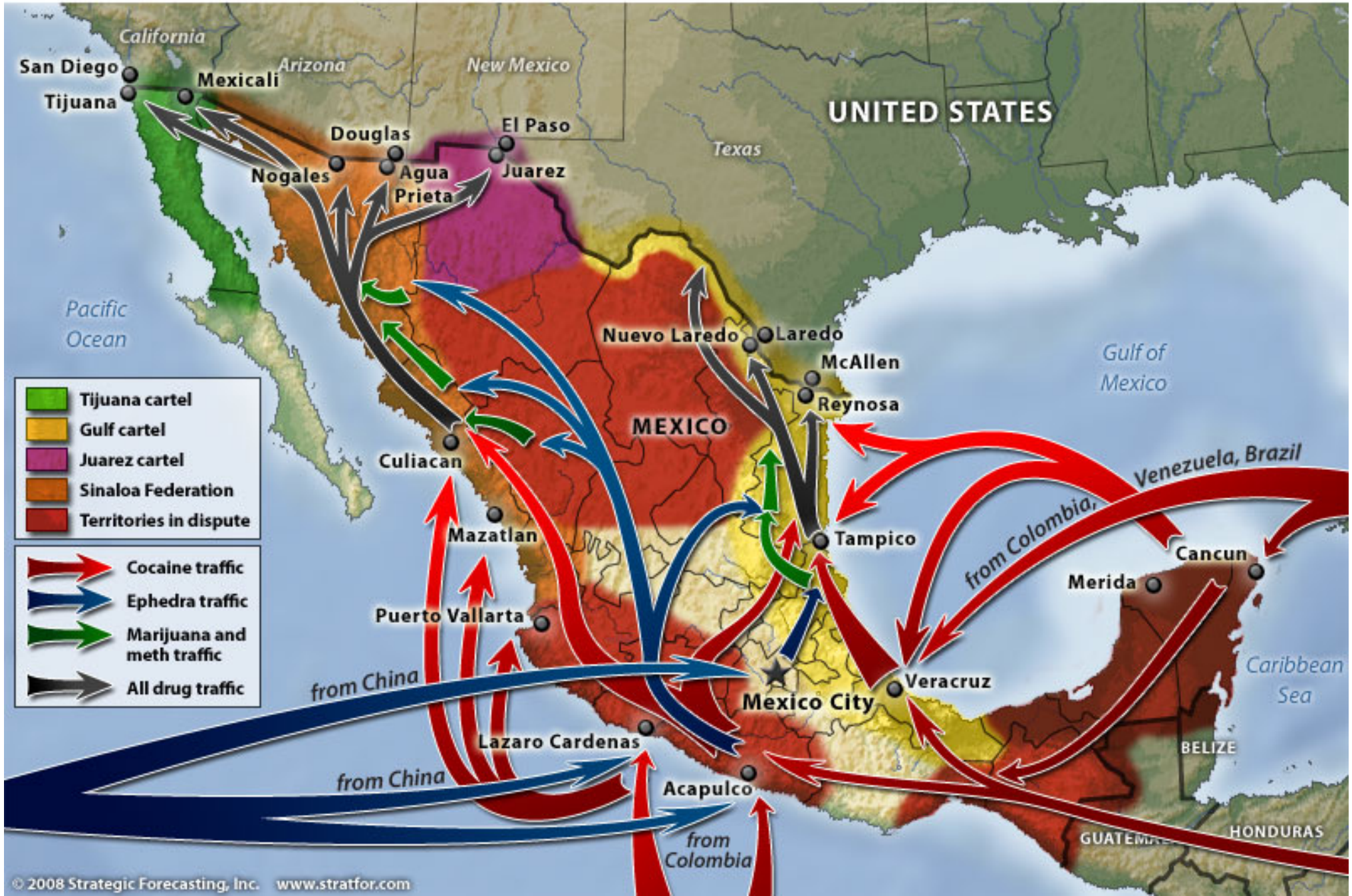
Sources: Institute for the Study of War and American Enterprise Institute; Congressional Research Service.

COUNCIL on FOREIGN RELATIONS

5) Kriminální organizace/organizovaný zločin a gangy

- Zdaleka nejčetnější typ VNSA
- Od čistě lokálních a méně sofistikovaných k vysoce hierarchickým a transnacionálním skupinám
- Speciální typ = **mafie, která se snaží přímo ovlivňovat politiku či do ní dokonce skrze své členy vstupovat, aby si „ulehčila“ svoje aktivity**
- Často nezahrnuty do užšího pojetí VNSA
- Široká škála nelegálních aktivit

CARTEL TERRITORIES AND DRUG ROUTES

Gangy

Gangy jako nestátní aktéři mezinárodních vztahů

Definice a charakteristiky (National Institute of Justice, 2011)

- **Kolektivní identita** – společný název, symboly, tetování, oblečení či gesta; členové i okolí skupinu rozpoznávají jako gang.
- **Kriminalita a násilí** – trestná činnost je významnou součástí aktivit skupiny, často spojená s násilím či jeho hrozbou.
- **Organizační kontinuita** – relativně stabilní skupina existující po určitou dobu.
- **Teritoriální ukotvení** – často kontrola konkrétních čtvrtí, měst či oblastí.
- **Věková struktura** – zejména mladí lidé (často do 25 let), nikoli výhradně.
- **Význam pro mezinárodní vztahy:** Přeshraniční kriminalita, kontrola území, oslabování státní autority a vznik paralelních mocenských struktur.
- **Příklady:** MS-13 a Barrio 18 (Střední Amerika), Viv Ansanm (Haiti).

https://media2.foxnews.com/BrightCove/694940094001/2017/08/04/694940094001_5532332820001_5532324146001-vs.jpg

Gangy mladistvých v Latinské Americe

- Maras (gangy mladých sestávající se primárně z migrantů i s transnacionálními vazbami) – příklad 18th Street Gangu v Los Angeles a jejich následná deportace v 90. letech do El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu
- Pandillas (gangy mladých, lokální (home-grown), nástupce historických gangů mladých v LA) – Nikaragua, El Salvadir, Guatemala, ale obecně na ústupu na úkor maras

6) Povstalci/rebelové

- Koncept povstalectví/vzbouřenectví
  - Galula (2006:2): „prodlužovaný zápas vedený metodicky krok za krokem za účelem dosažení střednědobých cílů, které nakonec povedou ke svržení stávajícího pořádku (order)“
  - Chairman of the Joint Chiefs of Staff (2018: ix): „organizované užívání subverze a násilí za účelem převzetí, zničení (nullify) či oslabení politické kontroly nad oblastí“
  - Kilcullen (2010: 184): „lidové hnutí, které usiluje o svržení statusu quo skrze subverzi, politickou aktivitu, (insurrection?), ozbrojený konflikt a terorismus“

Povstalectví vs. Terorismus (Kilcullen 2010: 188)

TABLE 6.1 Terrorism and insurgency as competing paradigms

Terrorism	Insurgency
Terrorist is seen as an unrepresentative aberration.	*Insurgent* represents deeper issues in society.
No negotiation with terrorists.	Winning hearts and minds is critical.
Methods and objectives are both unacceptable.	Methods are unacceptable; objectives are not necessarily so.
Terrorists are psychologically and morally flawed, with personal (psychopathic) tendencies toward violence.	*Insurgents* use violence within an integrated politicomilitary strategy—violence is instrumental not central to their approach.
Terrorism is a law enforcement problem.	Insurgency is a whole-of-government problem.
Counterterrorism adopts a case-based approach focused on catching the perpetrators of terrorist actions.	*Counterinsurgency* uses a strategy-based approach focused on defeating insurgents' strategy—catching them is secondary.

- Získání srdcí a myslí „root causes“
- Snažení celé vlády/státní moci
- „population-centric“

Jednotlivci jako aktéři mezinárodních vztahů

- **Rostoucí význam jednotlivců** – globalizace, sociální sítě a moderní technologie umožňují jednotlivcům ovlivňovat mezinárodní dění i bez přímého zastoupení státu.
- **Politický vliv** – státníci, diplomaté a političtí lídři mohou svými rozhodnutími zásadně ovlivňovat zahraniční politiku, konflikty a mezinárodní spolupráci (Donald Trump).
- **Ekonomický a technologický vliv** – podnikatelé a technologičtí magnáti mohou prostřednictvím svých společností, financí a infrastruktury ovlivňovat rozhodování států (např. Elon Musk).
- **Společenský a normativní vliv** – aktivisté, novináři či veřejně známé osobnosti mohou mobilizovat veřejnost a prosazovat mezinárodní témata.
- **Násilní nestátní aktéři** – jednotliví vůdci teroristických či povstaleckých organizací mohou výrazně ovlivňovat bezpečnostní situaci (např. Usáma bin Ládin).

- **Klíčová charakteristika:** Jednotlivci mohou disponovat politickou, ekonomickou, informační či symbolickou mocí, ale jejich vliv závisí na zdrojích, osobní autoritě a schopnosti mobilizovat ostatní.

Jednotlivci jako aktéři mezinárodních vztahů

- **Jednotlivci uvnitř států** – političtí lídři mohou zásadně ovlivňovat zahraniční politiku prostřednictvím svých osobních preferencí, hodnot, zkušeností a rozhodovacího stylu.
- **Personalizace zahraniční politiky** – koncentrace rozhodování kolem konkrétního vůdce může oslabovat vliv tradičních institucí, diplomatického aparátu a poradců.
- **Jednotlivci mimo státní struktury** – podnikatelé, aktivisté, novináři či náboženští vůdci mohou ovlivňovat mezinárodní dění prostřednictvím ekonomické, informační nebo symbolické moci.
- **Globalizace a technologie** – sociální sítě, globální kapitál a komunikační platformy umožňují jednotlivcům působit napříč hranicemi.
- **Klíčová myšlenka:** Státy nejsou jednotní aktéři s automaticky danými zájmy. Jejich zahraniční politika může být výrazně formována konkrétními osobnostmi, jejich vnímáním světa a individuálními rozhodnutími.

Seznam zdrojů

- CBC News (2024): Who are the Proud boys, https://www.youtube.com/watch?v=lWHkfDSQbNo (9. 10. 2024)
- Laura Freeman (2015): The African warlord revisited, Small Wars & Insurgencies, 26:5, 790-810, DOI: 10.1080/09592318.2015.1072318
- Phil Williams (2008): Violent Non-state Actors and National and International Security. ETH Zürich.https://www.files.ethz.ch/isn/93880/vnsas.pdf.
- Paul Staniland. 2012. “States, Insurgents, and Wartime Political Orders.” Perspectives on Politics 10, no. 2 (June): 243-64, https://www.jstor.org/stable/41479550.
- Pettersson, T., Davies, S., Deniz, A., Engström, G., Hawach, N., Högbladh, S., & Öberg, M. S. M. (2021). Organized violence 1989–2020, with a special emphasis on Syria. Journal of Peace Research, 58(4), 809–825. https://doi.org/10.1177/00223433211026126
- ACLED. 2023. ACLED Conflict Severity Index. A New Measure of the Complexities of Conflict. https://acleddata.com/conflict-severity-index/.
- DCAF & Geneva Call. 2015. Armed Non-State Actors: Current Trends & Future Challenges. DCAF Horizon 2015 Working Paper no. 5.
- Lambach, Daniel, and Tobias Debiel. "State failure and state building." In The Routledge Handbook of Security Studies, pp. 175-184. Routledge, 2009.
- Rodgers, Dennis and Muggah, Robert (2009) Gangs as non-state armed groups: the Central American case. Contemporary security policy, 30 (2). pp. 301-317. https://eprints.lse.ac.uk/28429/1/Gangs_as_non-state_armed_groups_(LSERO).pdf
- Šmíd, Tomáš a Kupka, Petr (2011): Český organizovaný zločin. Od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Mezinárodní politologický ústav.
- Sandler, Todd. (2017). International Peacekeeping Operations: Burden Sharing and Effectiveness. Journal of Conflict Resolution. 61. 002200271770860. 10.1177/0022002717708601.
- Galula, David. 2006. Counterinsurgency Warfare. Theory and Practice. Westport and London: Praeger Security International.
- Kilcullen, David. 2010. Counterinsurgency. New York: Oxford University Press.
- Chairman of the Joint Chiefs of Staff. 2018. Insurgencies and Countering Insurgencies. Joint Publication 3-24. https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf.
- National Institute of Justice. 2011. What Is a Gang? Definitions. Nationla Institute of Justice, Department of Justice.https://nij.ojp.gov/topics/articles/what-gang-definitions
- Amir al-Kaabi, Michael Knights. 2023. Extraordinary Popular Mobilization Force Expansion, by the Numbers. Washington Institute for the Near East Policy, Policy Analysis. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/extraordinary-popular-mobilization-force-expansion-numbers
- Matthew Bamber-Zryd. 2023. ICRS engagement with armed groups in 2022 https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2023/01/12/icrc-engagement-armed-groups-202

Cvičení

Cvičení 1: Soud o státnosti

Případ A: Tchaj-wan

Případ B: Somaliland

Případ C: Grónsko

U každého případu rozhodněte:

- Považovali byste tuto entitu za stát? Proč?
- Které tři vlastnosti jsou podle vás pro existenci státu nejdůležitější?
- Je důležitější faktická kontrola území, nebo uznání ostatními státy?
- Pokud byste měli rozhodnout o přijetí dané entity do OSN, jak byste hlasovali?

- **Závěrečný úkol:** Formulujte vlastní definici státu v maximálně dvou větách. Musí být použitelná pro všechny tři případy.

Cvičení 2: Kdo může rozhodnout?

- Hlavní otázka: Proč ani mocní aktéři nemohou vždy prosadit, co chtějí?
- **Situace A: Rada bezpečnosti OSN a ruská invaze (2022)**
- Většina členů Rady bezpečnosti podporuje rezoluci odsuzující ruskou agresi proti Ukrajině. Rusko hlasuje proti a jako stálý člen rezoluci vetuje.
- **Otázky:** ***Proč nestačí většina hlasů? Je možné veto obejít prostřednictvím Valného shromáždění? Může OSN přesto nějak jednat?***
- **Situace B: Evropská unie a pomoc Ukrajině (2024)**
- Členské státy EU chtějí poskytnout Ukrajině dlouhodobou finanční pomoc ve výši 50 miliard eur. K dosažení dohody o rozpočtovém rámci je ale potřeba jednomyslnost členských států.
- **Otázky:** ***Proč může jeden stát zablokovat společné rozhodnutí? Jakou roli hraje Evropská rada, Komise, Parlament a Rada EU? Jaké by byly výhody a nevýhody rozhodování kvalifikovanou většinou?***
- **Situace C: NATO a článek 5 po 11. září 2001**
- Spojené státy jsou napadeny teroristy. NATO poprvé ve své historii uplatňuje článek 5 Severoatlantické smlouvy.
- **Otázky:** ***Znamená aktivace článku 5 automaticky povinnost všech států vyslat vojáky do války? Kdo rozhoduje o konkrétní podobě pomoci? Proč NATO není totéž co jeden centralizovaný stát?***

	OSN	EU	NATO
Základní princip	Kolektivní bezpečnost	Sdílení pravomocí a integrace	Kolektivní obrana
Hlavní rozhodovací omezení	Veto P5	Jednomyslnost ve vybraných oblastech	Konsenzus
Kdo může rozhodnutí blokovat?	Stálý člen RB	Členský stát tam, kde platí jednomyslnost	Kterýkoli spojenec
Hlavní výhoda	Zapojení velmocí	Ochrana citlivých národních zájmů	Zachování jednoty spojenců
Hlavní nevýhoda	Paralýza RB	Riziko blokování společných politik	Obtížnější dosahování konsenzu

- ***Která organizace je podle vás nejvíce omezena svými členskými státy? Proč?***
- ***Může být právo veta nebo jednomyslnost demokratické, i když umožňuje menšině zablokovat většinu?***
- ***Je efektivnější organizace automaticky také legitimnější?***

Cvičení 3: Rozhoduje stát, nebo jeho vůdce?

- **Hlavní otázka: Do jaké míry může osobnost politického lídra změnit zahraniční politiku státu, i když se jeho ekonomická, vojenská a geopolitická situace nezmění?**
- **Představte si následující situaci:**
- Spojené státy čelí bezpečnostní krizi. Členský stát NATO je vojensky ohrožován Ruskem a požaduje od USA jednoznačné bezpečnostní záruky.
- **Americká armáda, ekonomika, spojenecké závazky i mezinárodní situace zůstávají stejné. Mění se pouze osoba prezidenta USA.**

- **Úkoly**
- Jak by podle vás reagoval prezident **Trump a jak prezident Biden**? U každého navrhněte dvě konkrétní opatření.
- Proč se mohou **jejich rozhodnutí lišit**, přestože vedou stejný stát se stejnými zájmy a zdroji?
- **Které americké instituce** by mohly prezidentovo rozhodnutí ovlivnit nebo omezit?
- Může **prezident zásadně změnit zahraniční politiku USA, aniž by se změnily objektivní zájmy státu?**
- Představte si, že by si oba prezidenti **vyměnili poradce a administrativu**. Změnilo by to vaše odpovědi?

- ***Kdyby zahraniční politiku určovaly pouze národní zájmy států, záleželo by vůbec na tom, kdo vyhraje prezidentské volby?***

DĚKUJI ZA POZORNOST!

Jungmannova 17 | 110 00 Praha 1 | Česká republika

cevro.cz